РІК ЗАЛОЖЕНЯ 1893.

"СВОБОДА"
"LIBERTY"
виходить три рази на тиждень
вівторок, четвер і суботу,
видає
„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.

Всі листи, моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „SVOBODA".

СВОБОДА

ESTABLISHED 1893.

"SVOBODA"
("LIBERTY")
the Ukrainian Newspaper
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday,
by Ukrainian National Association
at 83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.

The best advertising medium.
Rates furnished on application.

Урядовий орган Українського Народного Союза -- "SVOBODA" -- Official organ of Ukrainian National Association.

РІК XXIII. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. Дж., четвер 2-го вересня 1915. Ч. 103. VOL. XXIII. JERSEY CITY, N. J., Thursday, September 2, 1915. N. 103.

ДАЛЬША УТЕЧА МОСКАЛІВ З ГАЛИЧИНИ.

Австрійці заняли Білий Камінь, Топорів і Радехів.

Союзні війска під фортами кріпости Луцк.

Недалекий упадок Ґродна, Вильни і Риги.

ЛОНДОН, 31. серпня. — **Новий великий наступ союзних війск у східній Галичині і на Волини викликав серед військових кругів велике затрівожене. Сей наступ загрожує в першій мірі полудневій російській армії, яка, відтята від головної армії через Пінські болота, є полишена власній долї. Скорий наступ великої сили німецької кінноти і австрійської піхоти на лінії між Ковлем а Луцком грозить окруженем і знищенєм 300.000 російської армії, яка є під командою ґенерала Іванова.**

Російська армія, уступаючи перед перевагою німецьких союзників, розпочала відворот в напрямі кріпостий Луцка, Дубна і Ровна.

Загально панує тут переконанє, що російська армія опорожнить небаром цілу волинську і подільську ґубернію та уступить в глиб краю, не видаючи рішаючої битви.

Вісти, які надійшли з Росії і з Румунії, вказують на те, що властивою цілию наступу німецьких і австрійських війск в Галичині і на Волини є занятє Киева і Одеси.

СОЮЗНА АРМІЯ РОЗБИЛА МОСКАЛІВ НАД РІКОЮ КОРОПЦЕМ.

ВІДЕНЬ, 30. серпня. — Союзні війска ґен. Ботмера і ґен. Пфлянцера звели над Коропцем тяжку битву з Москалями, заки їм удало ся їх прогнати з сильно укріплених становищ.

Урядове донесенє звучить:

„До найбільше кровавої битви прийшло на лінії здовж Коропця, де Москалї заняли були вже наперед побудовані і сильно укріплені становища. Під тяжким огнем союзної артилєрії Москалї мусіли опустити свої становища і уступити дальше на схід в напрямі ріки Стрипи".

Ріка Коропець є лівобічним допливом Днїстра і впадає до него між Золотою Липою а Стрипою. Над Коропцем є положені отсї міста і місточка: Козова, Підгайці, Монастириска і Коропець.

БИТВА НАД СТРИПОЮ.

ВІДЕНЬ, 31. серпня. — Над рікою Стрипою є в тоцї тяжка і завзята боротьба.

Головна австрійська кватира доносить:

„Союзні війска, які взяли приступом сильну російську лінію над Золотою Липою, прогнали Москалів за ріку Стрипу. На обох берегах Стрипи відбуваєть ся велика битва. Москалї одержали значні скріпленя і боронять всїми силами переходів через ріку. Через те дальший похід армій ґен. Ботмера і ґен. Пфлянцера зістав хвилево здержаний.

„На боєвій лінії здовж Днїстра і границї Бесарабії не зайшла жадна важнійша зміна".

Над рікою Стрипою є положені отсї важнійші місцевости: Зборів, Денисів, Вишнівчик і Бучач.

АВСТРІЙЦЇ ЗДОБУЛИ РАДЕХІВ, ТОПОРІВ І БІЛИЙ КАМІНЬ.

ВІДЕНЬ, 31. серпня. — Австрійські війска на схід від Сокаля і Красного посувають ся скоро дальше на схід. Опір Москалів на лінії Топорів-Радехів переломаний. Москалї уступають в напрямі Бродів.

Міністерство війни оголосило отсї вісти:

„В північно-східній Галичині австрійські війска розбили російську армію на лінії Білий Камінь, Турє, Топорів і Радехів, проганяючи її за ріку Стир. Найсильнїйший опір ставили Москалї в околиці Радехова, де заняли були сильно укріплені становища.

„Почавши від горішного бігу Стира дальше на північ союзні війска зближили ся на цілій тій лінії до ріки".

Можна надіяти ся, що над Стиром прийде до більшої битви, заки Москалї будуть приневолені до дальшого уступленя на схід.

СОЮЗНІ ВІЙСКА НА ВОЛИНИ ЗБЛИЖАЮТЬ СЯ НА ЦІЛІЙ ЛІНІЇ ДО РІКИ СТИРА.

БЕРЛІН, 31. серпня. — Наступ на Волини поступає дуже скоро наперед. Майже цїла область між Бугом а Стиром находить ся вже в посїданю союзних війск.

Урядовий звіт звучить:

„На полудневий захід від Луцка союзні війска переломили російську оборонну лінію і взяли приступом місцевости Горохів і Свинюхи. Російські війска утїкають за ріку Стир. Переслїдуванє російської армії відбуваєть ся дальше".

В ОКОЛИЦЇ КРІПОСТИ ЛУЦКА АВСТРІЙЦЇ ПОЛОНИЛИ 1.500 МОСКАЛІВ І ВЗЯЛИ ВЕЛИКУ ВОЄННУ ДОБИЧУ.

ВІДЕНЬ, 31. серпня. — На полудневo-східнім тepeні війни союзні війска переводять з добрим успіхом воєнні операції в околиці російської кріпости Луцка. По тяжкій і завзятій боротьбі над Стиром прогнано Москалів в напрямі кріпости.

Урядове донесенє подає отсї вісти:

„В кровавій битві на північ і північний схід від Луцка, на обох берегах ріки Стира, удало ся нашим війскам розбити російську армію і змусити її до утечі в напрямі кріпости. Понад 1.500 салдатів, між ними 12 офіцирів, взято в полон. Крім сего попала ся в наші руки велика воєнна добича: 5 машинових крісів, 5 льокомотив, 2 зелїзничі поїзди і величезна скількість ріжних воєнних матеріялів".

—o—

НА СХІД ВІД БРЕСТЯ ЛИТ. ПОЛОНЕНО 3.700 МОСКАЛІВ.

БЕРЛІН, 31. серпня. — Переслїдуванє російської армії на схід від Брестя лит. відбуваєть ся з великою скоростю. Російська армія, яка криє відворот головної армії, зводить завзяту боротьбу. Її страти є дуже тяжкі."

Урядовий звіт подає отсї вісти:

„На схід від Брестя лит. в области ріки Мухівця і її допливів Москалї завзято ставлять опір наступаючим союзним війскам. Протягом послїдних двох днів стратили Москалї понад 3.700 людий в самих полонених. Переслїдуванє утїкаючих Москалів відбуваєть ся без перестанку дальше".

МОСКАЛЇ ЗОВСІМ ЗНИЩИЛИ І СПАЛИЛИ БРЕСТЬ ЛИТ.

БЕРЛІН, 31. серпня. — Воєнний кореспондент подає опис спаленого Брестя литовського. Знищенє міста утїкаючими Москалями називає він „страшним і безглузним злочином".

Вся околиця між зовнїшними фортами а властивим містом зовсім знищена, всї забудованя перемінені в купи румовища. В тій части міста, де находили ся фабрики, бачить ся лише великі тлїючі купи і комини.

Зелїзничі шляхи застелені останками зелїзничих возів і ріжних матеріялів, яких не удало ся вже в пору Москалям вивести з міста. Гарна синя копула на російськім соборі, на якій виднів золотий хрест, запала ся. Місто майже зовсїм позбавлене мешканців. Поміж руїнами блукаєть ся декуди худобина або пес.

„А ще вчера" — пише кореспондент — „сї руїни були містом, яке числило понад 50.000 мешканців".

БЛИЗКИЙ УПАДОК ҐРОДНА.

БЕРЛІН, 31. серпня. — Три німецькі армії зближають ся в напрямі Ґродна, послїдної російської кріпости над Німеном. Від півночи посуваєть ся німецька армія здовж обох берегів Німену. Від заходу находять ся Німцї всего у віддаленю 20 кільометрів від зовнїшних фортів Ґродна. На полудне від Ґродна німецька армія заняла місцевости Новий Двір і Кузницю.

Урядове донесенє звучить:

„На захід від Ґродна німецькі війска здобули місто Липск, 20 кільометрів від фортів Ґродна. На полудне і полудневий схід від Ґродна заняла німецька армія Новий Двір і Кузницю та де скорим маршом в напрямі міста. Від півночи зближаєть ся до Ґродна праве крило армії ґен. Айхгорна."

ДАЛЬШІ УСПІХИ АЙХГОРНА. — 1.600 ПОЛОНЕНИХ І 7 ГАРМАТ.

БЕРЛІН, 30. серпня. — Війска ґен. Айхгорна по занятю укріпленої місцевости Олїти над Німеном посувають ся дальше наперед в напрямі головного зелїзничого шляху Варшава-Петроґрад.

Звіт головного штабу доносить:

„На північний схід від Олїти німецькі війска здобули важні становища недалеко головного зелїзничого шляху. В тій битві Москалї стратили 1.600 в полонених і 7 гармат."

В БИТВІ КОЛО ВИЛЬНИ МОСКАЛЇ СТРАТИЛИ 2.600 В ПОЛОНЕНИХ.

БЕРЛІН, 31. серпня. — Німецькі війска на схід від Ковна посувають ся чимраз дальше в напрямі Вильни. Віддаленє від міста виносить всего около 15 кільометрів. Занятє Вильни може наступити кождої хвилї.

Головна німецька кватира доносить:

„Німецькі війска находять ся вже в близкій околиці Вильни. В битві, яка відбула ся у віддаленю всего 15 кільометрів від Вильни, Москалї стратили в самих лише полонених 2.600 людий."

АРМІЯ ҐЕН. БЕЗЕЛЄРА НАД РІКОЮ ДИНОЮ.

БЕРЛІН, 30. серпня. — На полудне від Риґи німецькі війска, одержавши нові скріплення, розпочали знова наступ в напрямі ріки Дини. Недалекий упадок Риґи уважаєть ся за річ зовсїм певну.

Послїдне урядове донесенє звучить:

„Німецькі війска під командою ґен. Безелєра зближили ся до ріки Дини і розпочали бомбардованє моста над рікою на полудне від міста Фрідріхштадт (в половині дороги між Риґою а Динабурґом).

РОСІЙСЬКИЙ УРЯДОВИЙ ЗВІТ.

ПЕТРОГРАД, 31. серпня. — Урядово оголошено отсї вісти з поля війни;

„В Курляндії на полудневий захід від Фрідріхштадт відбуваєть ся боротьба. Німецькі війска одержали нові сили і бомбардують перехід через ріку Дину, однак без осягненя успіху.

„В напрямі Вильни розпочали Німцї знова наступ.

„Дальше на полудне наша армія уступає на схід, причім зводить успішно боротьбу з наступаючими війсками німецьких союзників.

„На Волини неприятель одержав нові сили і тому наша армія уступила на Луцк і Дубно. На північ від Луцка веде ть ся боротьба по обох боках Стира. Вислїд ще незвісний, боротьба триває дальше.

„У східній Галичині наші війска уступили перед перевагою сил неприятеля дальше на схід. Над рікою Стрипою заняли ми сильні становища і здержали дальший наступ війск німецьких союзників".

—o—

ШВЕДИ ПРО РОСІЮ ЯКО „ТЮРМУ НАРОДІВ".

БЕРЛІН, 31. серпня. — Берлїнські часописи подали нинї артикул, який написав посол шведського парляменту Зільведаль, член лїберальної партії. Він сказав, що нема ні одного чоловіка, який бажав би, щоби кровава боротьба на сходї була здержана та щоби привернено той сам лад, який був за часів російського правлїння.

„Перші лучі сонця передерли ся крізь кратки російської тюрми" — пише посол шведського парляменту. „Цїлий цивілїзований сьвіт не сьміє бажати собі сего, щоби побідний наступ Гінденбурга скорше скінчив ся, аж доки 50 мілїонів Фінів, Поляків і Українців і прочих Росією поневолених народів не буде увільнених зпід російського ярма".

—o—

В ТУРЕЧЧИНІ:

ВЕЛИКІ СТРАТИ АНГЛІЙЦІВ В ТУРЕЧЧИНІ.

БЕРЛІН, 31. серпня. — Англійська армія в часї послїдних наступів в Дарданелях, які мали місце в суботу і неділю на півострові Ґаліполї, числила около 100.000 людий. Страти Англійців дуже великі.

Після урядової телєґрами в тій битві стратили Анґлійцї лише в убитих офіцирах 600. Одна дивізія кінноти зістала зовсім знищена.

Страти Анґлії на півострові Ґаліполї оцінюють за час від 6-го серпня на 50.000 людий.

Телєґрама кінчить ся отсею увагою:

„Полонені Анґлійцї нічого не знали про здобутє Варшави і прочих російських кріпостий. Натомісць мали вони вість, що Москалї здобули вїзд до Босфору і небаром мають осягнути злуку з анґлійською армією".

—o—

В ІТАЛІЇ:

НЕУДАЧІ ІТАЛІЙЦІВ.

ВІДЕНЬ, 30. серпня. — На тepeні війни з Італією не зайшли жадні важнійші зміни. Італійцї пробували кілька разів взяти в деяких місцях приступом наші становища, але всї ті напади були безуспішні. В італійських руках находить ся лише та область Ґориції і Ґрадиски, яка лежить на захід від ріки Ізонцо.

Урядовий звіт доносить:

„Італійські напади здовж ріки Ізонцо відбито з великими стратами для Італійців. Австрійська артилєрія удареміювала всї дотеперішні зусиля Італійців

„Страти Італійців є дуже значні, підчас коли страти наших війск, які обмежили свою акцію лише до оборони, є незначні".

ІТАЛІЙЦЇ БОЖЕВОЛІЮТЬ ЗІ СТРАХУ ПЕРЕД ВІЙНОЮ.

НЕАПОЛЬ (Італія), 30. серпня. — 19 італійських резервістів, які прибули тут вчера з Бостону на кораблі „Кенопік" збожеволіли зі страху перед війною. По приїздї віддано їх до шпиталю для божевільних.

ТРИ ФАБРИКИ ПОРОХУ ВИЛЕТІЛО У ВОЗДУХ.

АКТОН, МАСС., 29. серпня. — Вчера наступив тут вибух у фабрицї пороху, яка належала до товариства „Америкен Павдер Компани". Від початку европейської війни працювало в нїй богато людий.

Цїле уладженє фабрики зістало знищене так, що треба кілька тижнів часу, щоби вона могла підняти дальший виріб пороху. Причина незвісна.

ВІЛМІНҐТОН, ДЕЛ., 29. серпня. — Дві фабрики пороху, які належать до товариства „Ді Пон", вилетіли нинї у воздух. Найперше наступив вибух в одній фабрицї, а від сего слїдував вибух і в другій сусїдній фабрицї. Двох людий стратило житє. Страти є великі; обі фабрики є зовсім знищені. Причина незвісна.

Деякі американські часописи приписують се роботі тайних німецьких аґентів, одначе досі нема ніяких доказів, які навели би на слїд властивих виновників.

"SVOBODA" (LIBERTY)
the Ukrainian newspaper
published three times a week: Tuesday, Thursday and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Established 1893.

JOSEPH STETKEWICZ, editor
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ANDREW SAWKA, manager
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

SUBSCRIPTION:	ПЕРЕДПЛАТА:
In United States: $2.00 per year, $1.00 per 6 months, 0.75 per 3 months	В Злучених Державах: на рік $2.00, на пів року $1.00, на 3 місяцї 0.75
In Jersey City, Canada and other foreign Countries: $3.00 per year, $1.50 per 6 months, $1.00 per 3 months	В місті Jersey City, до Канади і других країв: на рік $3.00, на пів року $1.50, на 3 місяцї $1.00
Single copy 3 cents.	Поодиноке число 3 центи.

За кожду зміну адреси платить ся 5 центів.

Адреса: SVOBODA
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Всї моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „Svoboda".

При висиланю замовленя належить долучити моні-ордер або чек.

Число телефону 498 Jersey City.

AMERICAN ASSOCIATION OF FOREIGN LANGUAGE NEWSPAPERS — MEMBERSHIP LABEL

За всї оголошеня поміщувані в „Свободі" редакція не відповідає. — Рукописий не звертає ся.

Українські Січові Стрільці.

ЧОРНА РАДА.

(ВІД ВЛАСНОГО ВОЄННОГО КОРЕСПОНДЕНТА).

(Право передруку застерігає собі автор).

Камянка, убоге, тихе сільце, милю віддалене від **Сколього**, стало тепер на якийсь час пристановищем стрілецької кадри. Тут збирають ся Українські Січові Стрільці, що опускають мури ріжних шпиталів на просторі цілої Австро-Угорщини. Сюди приїздять товариші, що є цілком нездатні до бою в наслїдок одержаних ран: приїздять і ті, що вилїчили ся та мають відійти в поле; приїздять також ті, що не змогли вилїчити ся.

Як назбирає ся більше число здатних до бою Стрільців, то їх висилають більшими ґрупами в поле. Вони заступають там місце тих товаришів, котрі попадуть в полон, погибнуть в бою, або виїздять з боєвої лінії до лїчниць.

* * *

Тепер назбирало ся тут у Камянці звиш 400 Стрільців. Вже від кількох днів говорили всї про якісь великі збори, на яких мають бути полагоджені важнїйші справи стрілецькі.

Вчера, 2. серпня 1915 сполудня зачало ся по головний збірці велике стрілецьке віче, **чорна рада**. Січове товариство розложило ся вигідно на землї; замісць давних запорожских люльок позакурювало модерні папіроски, — і радило.

* * *

Сотник, **д-р Никифор Гірняк** представив справу **пільних робіт**. Військо мусить помогти людям обробити поле, а передівсїм перевести жнива, бо инакше могло би не стати поживи. Тож військові власти посилають тих жовнїрів, що приходять до здоровля, але не є ще здатні до служби в поле, на жнива до дому, або й до чужих людий на роботу.

Тепер позволили військові власти ужити також Українських Січових Стрільців до пільних робіт серед селян, котрі не можуть платити робітника по 2 або 3 корони денно.

Сотник піддав під наради і голосоване, чи Стрільцї згодять ся працювати даром, чи за заплату. В дискусії висказували ся усї бесїдники, як селяни так і інтелїґенти, за безплатною роботою, щоби помогти українському (руському) селянству в сїм тяжкім воєннім часї.

Українські Січові Стрільцї ухвалили одноголосно і дуже радо згодили ся працювати даром підчас сих жнив і обкоснів. Виразно одначе зазначили, що на роботу до панських дворів не підуть під ніякими услівями.

* * *

Четар **Ярослав Індишевський** піднїс, що як би хтось схотїв винагородити в части фізичну працю Стрільців, то сї гроші належить зложити на **стрілецький пресовий фонд**.

Кількох Стрільців обізвало ся, що вони не знають нїчого про пресовий фонд. Четар пояснив, що сї гроші збирають Стрільцї між собою, щоби пізнїйше по війні дальше вести стрілецьку орґанїзацію, видавати ґазети і книжки, потрібні для продовжуваня українського військового руху.

Чорна рада стрілецька вибрала вільними голосами комітет, що має в Камянції займати ся тим фондом. Вибрано голову, касієра і контрольорів.

* * *

Четар **д-р Володимир Старосольський** предложив внесенє, щоби стрілецьке судівництво у Камянцї віддати **виборному судови**, що має судити всї стрілецькі справи. Судів мають вибирати всї Українські Січові Стрільцї, присутні у Камянцї. Суд буде складати ся з предсїдателя суду і 4 судів. Двох з них мають бути рядовики, а двох підофіцири.

Стрілецьке віче приняло се предложенє.

* * *

Стрілець **д-р Юліян Гірняк** предложив, щоби для Стрільців, ґімназіяльних учеників, що сидять тепер у Камянцї, уладити **приготовляючі курси** до 5-ої, 6-ої, 7-ої і 8-ої кляси.

Се внесенє принято. Сейчас зголосили ся кількадесять Стрільців на сї курси і сими днями вже зачнеть ся наука.

* * *

Закінченє віча було трохи незвичайне. — Стрільцї кажуть кождому праву в очи, хоч би се й було кому неприємне. Так було і вчера. Мали дістати хлїб, але його не привезено в пору зі Сколього. Тож Стрільцї кликали при кінцї віча: **„Хлїба! Хлїба ми не дістали! Черевиків не маємо!"** А тим Стрільцям, що приїхали фірою з Дубини під Сколєм, кликнули: „Волїли сї пани прийти пішки, а та фіра нехай би була привезла нам хлїб!"

Дух давного Запорожа оживає і в теперішнім Січовім товаристві.

РОСТИСЛАВ ЗАКЛИНСЬКИЙ.

Камянка, 3. серпня, 1915.

ШАЛІЙТЕ!

Шалійте, шалійте, скажені кати!
Годуйте шпіонів, будуйте тюрми!
До бою сто тисяч робітників стане,
Пірвем, пірвем, пірвем ті кайдани!
За правду, за волю ми станемо враз,
Ланци ні баґнети не пострах для нас!
Бо вольного духа не скути в кайдани,
Біда, біда, біда вам, тирани!

Робітники духа! Робітникам всїм
Ми руки подаймо, на бій їх ведім!
Бо спільна усїх нас злучила недоля:
І труд і піт і кров, — кнут, неволя!
За правду, за волю, і т. д.

Від краю до краю не громи гудуть,
Робітників полки злучені ідуть
І поклик рокоче: Вставайте народи!
Прийшла пора, пора, — день свободи!
За правду, за волю, і т. д.

Підвалини сьвіта валять ся старі,
Побліди нероби, дрожать опирі,
Бо зоря свободи вже сходить яскрава!
Для всїх, для всїх, для всїх рівні права!
За правду, за волю, і т. д.

І вольні народи, як добрі брати,
Полинуть до сонця, до щастя мети,
Розкусь, двигнеть ся і наша родина:
Одна, сильна, вільна Україна!
За правду, за волю, і т. д.

МОСКОВСЬКА ГОСПОДАРКА НА БУКОВИНІ.

(З черновецького „Народного Голосу").

З кінцем марта с. р. очистили австрійські війска північну Буковину від московської навали і наші селяни трохи відітхнули. Власти почали виплачувати запомоги родинам жовнярів, роздавали і так або по дешевій цїнї продавали бараболю та кукурузу, а війско навіть помагало засівати поля і т. д. Та від „напасти не пропасти", таке й тут. Ледви що очутили ся трохи наші люди, як тут знову навала Москалів на наші села. Дали ся вже дві попередні навали в знаті нашим людям, та ся третя переступила вже всї людські поняття. В попередних числах нашої ґазети вже писало ся про московські звірства, та тепер, коли вступили ся Москалї з північної Буковини, приходить ся нам слухати і власними очима бачити страшні річи. Се не люди, а дикі звірі справляли свій бенкет по наших селах. **Північна Буковина виглядає як одна велика і дика руїна.** Всї фільварки спалені, всї зелїзничі тори, зелїзничі будинки, двірці, будки, знищені або спалені. Суди, школи і всї заклади державні чи краєві, понищені. А села наші? Таке саме! Нема одного села, щоб не було спалених кільканайцять, або навіть кількадесять мужицьких хат. А ті хати, що лишили ся, як виглядають? Страшно! Всї зрабовані, знищені, стіни голі, стріхи обшарпані, вікна повибивані, хатні обстанови забрані до Росії, або знищені і спалені. Всї коні забрані до Росії, а також само і вся домашна худоба і всї домашні уряджіня. Таксамо богато й людий пішло до Росії. Одні з форшпанами, других Москалї силою забрали. **Навіть і жінок, дівчат та дітий забирали Москалї зі собою.**

Рабункам і крадіжам не було тепер ні кінця ні міри. Крали навіть офіцири. Приходили до мужицьких хат, забирали коверці, подушки і гарнїйші домашні вироби; складали на фіри і відсилали все до Росії. Ніякі жалоби не помагали. **Хто хотїв боронити свого добра, того Москалї били, окрикували австрійським шпигуном, або українським агітатором і брали до Росії.**

Дійшло навіть до того, що в Чорнавці зрабували і обікрали Москалї православну церков. Хотїли рабувати й церков у Топорівцях, та збігли ся жінки і дїти і криком, вереском, просьбами та плачем вратували дім Божий від рабунку.

Що терпіли жінки, дівчата, а навіть діти, сего й переповісти ніхто не годен. Були випадки, що **Москалї знасилували 6-літні дівчатка, або дуже старі баби. В Топорівцях знасилували 90-літну бабу, а в Задубрівці 80-літну.**

Правда, що бридко стає, коли таке читаєть ся, а що мають ті люди казати, котрі на се дивили ся?!

В **Мамаївцях** хотїли знасилувати Москалї жінку і вона почала кричати. **Москалї тоді її застрілили.**

Нераз робили Москалї собі жарти з мужиками і підчас тих жартів їх стріляли. В **Мамаївцях** подибали Москалї на дорозї мужика, та до него: „Пастой, хахол!" Мужик став. „Випростуй груди!" — знову до мужика. Мужик з переляку не знав, що з ним діє ть ся, дивив, ся скляними очима на Москалів, а один Москаль прицїлив до груди; бухнула куля **і мужик трупом повалив ся на землю.** Москалї засміяли ся і поїхали дальше. Чи буде яка кара за сї невинні жертви?

В **Легученах** побили Москалї старого 70-літного господаря Ганчарюка за те, що не міг їхати з підводою з Москалями. В **Гоголині прострілили** тяжко Николая Бецула за те, що ставив Москалям опір, як забирали його худобу. В **Чорнавці** відтяли Москалї одному чоловікови пальцї на обох руках і ранили шаблею тяжко в голову і чоловік мучив ся так вісїм днїв. Відтак він помер. За що? — спитаєте. Бо він австрійський шпигун — так Москалї собі говорили. Та чи їм треба було питати, за що?

В **Самушині, Брідку** й инших наддністрянських селах зрабовано також мужиків. Але тут вже инша бранжа рабувала. Дністром їхали російські пароходи, возили матеріял до будови мостів і корабельна обслуга, ріжні драби і злодії, ходили хатами, забирали коверцї, подушки, засоби поживи, били мужиків, а відтак втїкали на кораблї і гонили дальше. Богато мужиків забрали Москалї на кораблї до роботи і вони й дотепер ще не вернули ся назад.

Москалї готовили вже конскрипцію всего населеня й асентирували всїх мущин від 18 до 42 літ та хотїли всїх брати до Росії, от як у Легученах, але не могли того вже зробити, бо дуже спішили ся підчас утечі.

З **Топорівців** забрали всетаки понад 50 людий до Росії.

Але чи годні ми все те описати, що Москалї накоїли по наших селах?

А як же заховували ся наші люди? Чесно! Всї терпіли від Москалів, але всї були вірні австрійській державі і ніхто ніде і ніяк не зраджував. От приміром у **Ґоґолинї, Легученах** і инших селах, що граничать з Росією і Румунією, мужики всїми силами помагали нашому військови, а навіть самі втїкали через російську боєву лінію і зголошували ся добровільно до нашого війска. **Іван Ткачук, ученик 7-ої ґімназійної кляси утїк з Ґоґолини через Румунію і вступив добровільно до австрійського війска.** Таких прикладів було богато і по всїх селах.

Тепер, коли Москалї почали знову зближувати ся до наших пограничних сіл, мужики почали сотками покидати рідні села, хати, своє майно і втїкати до Чернівців, або в инші міста та села, бо боять ся Москалів і їх звірств.

Отакі то гаразди тепер на Буковині.

ЖЕРТВИ
НА ФОНД ВИЗВОЛЕНЯ УКРАЇНИ.

Прислали дальше:

499. Ню Александрія, Па. На вічу дня 1. серпня с. р. зібрано отсї жертви: Гриць Дідів, М. Федак, М. Ткач, Осиф Пограничний, Ол. Даїра, Ник. Кіч, Гриць Вітів, В. Лущишин і Ів. Бриґідир по $2.00; Авґ. Гаптт і Гр. Шелеґіда по $1.50; В. Мельник $1.25; Ів. Васильчак, М. Войтко, Осиф Войтко, М. Іванїчко, П. Цимбалїста, Осиф Пішко, М. Мельничок, Ан. Котлярчик, Марія Пішко, В. Вітвіцький, Григ. Лазар і Іван Кіч (гості з Ембрідж), Дм. Мельник, Ф. Паньчак, Ник. Гец, В. Ількiв, Розалія Богоніс, В. Шелеґіда, Ів. Бахівський, М. Богоніс, М. Балик, Іван Пацейда, Ан. Катенський, Ан. Гвоздецький, Ів. Мелькович, М. Гвоздецький, Ник. Калина, В. Мацкаль, Ю. Баран, В. Войцинський, М. Бубняк, Ас. Мельничок, П. Гвоздецький і Марія Кіч по $1.00; Ф. Луців, Ф. Бродавський, М. Бродавський, Ів. Луців, Ф. Гордий, Ів. Ількiв, Ева Бігун, Ів. Гаврилишин, Анна Ількiв, Кат. Даира, Кат. Томашевська, Ів. Ярославський, Ів. Поступак, Н. Паславський, Ф. Яким, П. Бужинський, О. Адамик, О. Іванїчко, Кир. Павлечко, П. Махньовський, Юл. Махньовська і Ол. Кріль по 50 цнт.; Ст. Старинчак, Анд. Тальманїк, Ф. Оренчак, М. Шрамовят, В. Телема, Л. Шеремета і Д. Балик по 25 цнт. Разом $69.60. — На хрестинах у п. Осифа Прокопця зібрали пп. Ол. Даира і О. Пішко: М. Ткач, Ос. Мельничок, В. Воспінський, К. Зіњкевич, Осиф Адамик, Гр. Шелеґіда, М. Донлїнський, О. Пограничний і Ол. Даира по 50 цнт.; В. Габор, Ів. Ярославський, Ф. Бігун, М. Бігун, Ф. Павлечко, Осиф Пішко, О. Прокопцьо, Гел. Луців і М. Нагребецька по 25 цнт.; дрібними датками 80 цнт. Разом $7.80. — По домах зібрали по вічу Н. Кіч і М. Богоніс: В. Кібаш, С. Новіцький, Ів. Юльчак, О. Ятчишин і В. Матіїв по $1.00; М. Клим, Н. Іванюк, С. Бальовський, Ів. Гальків, Н. Паславський, Ф. Бродавський, Анна Брудавська і Авґ. Гаптт по 50 цнт.; Ан. Томашевський, М. Мацидин і М. Бродавський по 25 цнт. Разом $9.75. — Братство „Соєдиненія" на руки п. Ів. Васильчака і М. Щербіня: Ів. Васильчак і Ст. Дуцовіц по $1.00; Ст. Цюма, В. Цимбальос, Ст. Вронзович, Ів. Грега, М. Щербік і М. Піґан по 50 цнт.; Ів. Кузмиц, Ів. Бабяк і М. Собак по 25 цнт. Разом $6.25. Загальна збірка виносить $93.40. Вічеві розходи $16.13. — Остало **$77.27**

500. Ню Йорк, Н. Й. На вечерницях Тов-а „Богородчани" дня 1. серпня с. р. зложили на Фонд визволеня України слїдуючі добродії: І. Мерищовський, Ю. Мартинець і Й. Крицун по $1.00; І. Гаврилко, І. Мартинець, А. Восолоська, Р. Концур, М. Реіль, Рожицький, А. Маховська і Ю. Поворозник по 50 цнт.; дрібними датками $1.50. — На весїлю у п. М. Павлюка дня 29. серпня зложили на ту саму цїль: М. Павлюк, Д. Квасняк і Е. Шубінський по 50 цнт.; І. Мартинець, М. Яворський, А. Гаврилків, М. Кін, Л. Кін, І. Гаврилко, Д. Крицун, А. Лотоцький, Ф. Вічковський, П. Каналовський, М. Комариницький і Н. Білїчак по 25 цнт.; дрібними датками $1.30. — Разом **$14.30**

Отсим складаю щиру подяку всїм жертводавцям за їх любов до свого народа. Треба з жалем згадати, що неодні відмовляють жертв, певно через свою несьвідомість так дорогої нам справи, або через баламутство зрадників-кацапів. Час вже раз положити конець тим непорозумінням, а взяти ся за сьвяте дїло: **визволене України.** — І. Мартинець.

501. Нюарк, Н. Дж. І. Білобрам з Джерзи Сіти зібрав на хрестинах у С. Бандури: В. Зиблікевич і І. Білобрам по $1.00; Марія Куцельська 50 цнт.—Разом **$2.50**

502. Ню Йорк, Н. Й. Іван Лазорчик зібрав від гостий на хрестинах у Івана Ватралика на вдови і сироти в старім краю **$2.70**

503. Безраґвіл, Конн. Михайло Ґалуґа жертвував на Фонд визволеня України **$1.00**

504. Нескегонінґ, Па. А. М. Дарвай і Василь Олійник жертвували на Фонд визволеня України по 25 цнт. — Разом **$0.50**

505. Вестерли, Р. Ай. А. Миих жертвував на бідні вдови і сироти в старім краю **$0.50**

Сума оголошена в сїм числї „Свободи" виносить $98.77.
Оголошено в ч. 102. „Свободи" $21.497.80.

ЗАГАЛЬНИЙ СТАН $21.596.57.

При всяких нагодах: на вічах, на зборах, при роботї, на забавах, на весїлях, хрестинах і т. д. памятаймо про жертви теперішної війни у нашім рідним краю та збираймо як найбільше жертв на ту сьвяту цїль народну!

З ЖИТЯ НАШИХ ВОЄННИХ ЗБІГЦІВ.

Оломунець.

В Оломунци жило до недавна на воєнній еміґрації понад 200 Українців з Галичини. Оломунець, одно з більших моравських міст, лежить в дуже плодовитій, в так званій ганацький землї. Місто старинне з многими історичними памятками. Тут коронував ся наш теперішний цїсар в 1848 р. Давнїйше був Оломунець кріпостию, яку знесено в 1866 р. Лишили ся лише старі мури і фоси або канали. Лежить над рікою Моравою. Середина має вигляд старинного міста, а по боках новітні гарні будівлї з гарними огородами і садами. Електричне і ґазове осьвітленє, електр. трамвай, водопроводи, значне число старинних церков, новочасних фабрик і склепів, надають вид великого міста, хотяй має всього 25.000 мешканців.

Населенє тут двояке: чеське і німецьке. Пізнати се не лише по мові, але також по написях на улицях, склепах, державних будинках, церквах і пр. Тут Німцї і Чехи держать ся твердо свого, а коли хто чує ть ся покривдженим, то все знайде справедливість в урядї, а се все дуже відбиває від галицьких відносин. Галицький висший суд краєвий з Львова на час війни заїхав до Оломунця, а урядниками були там виключно Поляки.

Як Чехи так Німцї нарід працьовитий, харний, ретельний і словний; ґуртують ся вони в свої окремі народні товариства і на кождім кроцї попирають своїх людий. По склепах добрий товар дістане за дорозші гроші, гірший за дешевші. Торгу тут нема, хиба завели його Галичани. Ремісники добрі і точні, не хочуть чужого, але цїнять свою працю і час. Хоть нарід набожний, бо молить ся і ходить до церкви, але як треба, робить в недїлю і сьвята. Нас збігців не конче люблять, бо кажуть, що не любимо порядку. На галицькі жінки нарікають, що великі панї, строять ся, нїчого не роблять, марнують гроші і не люблять порядку та чистоти.

Тії з Українців, які перебували або ще доси перебувають по моравських селах, можуть також много скористати і богато навчити ся. Бо моравське (як чеське так і німецьке) село не так виглядає, як у нас. Тай не так поорана і справлена моравська земля. Тут рівненькі лани, виплекані, на порошок розроблені, гладко приплескані і рівно посіяні, бавлять око, а буйне збіже манить тебе своїм ростом і грубим колосом. Поле з широкими загонами без меж, болота і баюр, бо тут всюди підложений дрен сушить поля і долини. Тут нема, як у нас, пасовиск без трави з купинами порослими мохом, на котрих худоба, коні, безроги, гуси і качки голодували би, як се є у нас. Тут худобу кормлять з рук сїном і травою, яку сїють по полях, особливо по долах, на пашу. Зате худоба росла, гарна. Воли-буйволи круторогі, великі, тягнуть брики наладовані великими тягарами без муки і бичованя. Корови тягнуть тягарі, плуги і дають обильно молока, а стоячи на стайни, не гублять непотрібно навозу. Легкі тягарі, як ярину, набіл, яйця привозять на торг малими возиками, запряженими псами. Конї велити добре годовані і сильні, що не відчувають і найбільших тягарів. Годують також богато кіз. З них є великий хосен, бо їдять щобудь, дають молоко, мясо, шкіру. На веснї продають богато кізлят. На великодні сьвята до сьвяченя подають малі кізлята, як у нас поросята.

МИКОЛА МИКОЛАЄВИЧ: Ов-ва-а!!! А то що?!! Я гадав, що я хоч тут вже безпечний, а ви і тут за мною? Ов-ва-а!!!

SURPRISED.

NIKOLAI NIKOLAYEVICH (in Petrograd): — What 's the matter?!! I never expected you will find me here!!

Тут богато садять і сіють ярини і мають з неї великі доходи. На весні дуже рано є вже салата, колярепа, шпараґи, редьков і инша городовина. На ярину мають окремі огороди з керницями до поливаня. Сади з овочевими деревами прегарні. Тут розповсюднені дуже шкілки овочевих дерев. Щепи з тих шкілок розсилають сьвітами і мають з того великі доходи. Дороги на Моравах суть дуже добрі, рівні і по обох сторонах обсаджені овочевими деревами, не дичками, але гарними щепами. Овочів ніхто не рушає, бо кождий має свої і знає пошанувати чужу власність.

Тутешні господарі є образовані люди. До гімназії ідуть лише такі, що хотять бути урядниками або сьвящениками. Часом і по скінченю гімназії ідуть до господарської школи і вертають на господарство з господарським знанем.

Ідуть також на рільничу або торговельну академію і вертають відтак домів. Впрочім кінчать школи виділові, господарські, торговельні і вертають на село, або ідуть на науку ремесла чи торговлі.

На Моравії нема посередника жида, котрий скуповував би дешево, а відпродував з великим зиском; а се виходить на користь рільників і ремісників, як і тих, котрі товар купують для свого ужитку.

Села на Моравії мають вигляд наших місточок, лише що є далеко гарнійші. Мають електричне осьвітлене, гарні школи: Чехи чеські, а Німці німецькі і нема там ніякого примусу другої краєвої мови — як у нас по українських селах польської. Тут ніхто не посміє накинути людям на селі чужої школи, а де є мішане населене, там кожда народність має окрему школу. Люди богаті, живуть добре і в достатку; тут голоду не знають, ані не знають посту або переднівку чи курячої сліпоти.

Тому то ми, галицькі збігці, особливо Українці, дуже від тутешних людий відбиваємо. Кождий з нас змізерований, знедоланий, переполоханий, як змокла миш скулений, боїть ся своєї тіни. Не було кому нас отямити, до рівноваги привести, не було кому розрадити і звернути нам нашу увагу, що тут чейже не ходять за нами лихі духи, щоби підслухувати наше українське слово і насьміхати ся з нас. Ми навіть в церкві боялись зразу при рази хрестити ся, щоби не звернути на себе уваги, хотяй знаємо, що навіть погани щадять тих, хто хоронить ся до Божих храмів. З тої причини, хотяй ми тут від осени і є нас тут понад 200, то знаку по нас не було, бо не було кому осьмілити нас.

Кождий, знаючи, що найскорше може найти потіху і приют в церкві, відчував дуже брак свого сьвященика. Люди відбували великодну сповідь по костелах, новонароджені діти хрестили ся в латиньскім обряді, бо не було свого сьвященика. Доперва в маю явив ся тут о. Антін Жолкевський і постарав ся о позволенє правити богослуженя. В неділі і сьвята відправляє співану Службу Божу в каплиці св. Саркандра о годині 10. рано, а в будні дні о год. 8. рано в церкві св. Михайла тиху Службу Божу. Другого дня Зелених сьвят відсьпівав о. Жолкевський акафист до Матери Божої, а дохід з акафисту 9 К 20 с. призначив на Українських Січових Стрільців, котрі зараз відіслано до головної каси до Відня.

Від коли почали ся правити наші богослуженя і від коли стали ми переводити між собою перепись, стали наші люди поволи познакомляти ся і відважнійше поводити ся. На проходах вже зійдуть ся в громадку і говорять по свому та радять ся в ріжних справах. Переважно люди, які мають бодай яке-таке удержанє. Однак є серед нас і деякі особи, що вже на засланю з'убожіли через смерть голови родини або инший випадок і тому потребують вони скорої матеріяльної помочи. От приміром поводовіла одна імость і лишила ся без найменьшого удержаня разом з дитиною, бо на разі не побирає ніякої платні. Також лишила ся 18-літна вдова по фельдфебли, котрий погиб під Люблином, з маленькою дитиною. Побирає заледво 21 К місячної підмоги, а мала дитина не дасть їй нічого заробити. Тут помочи не знайде нігде і ніякої. Суть і такі, що вправді побирають малу платню, але мусять удержувати численну з 10 осіб зложену родину, переважно малих незаосмотрених дітий.

Незавидна доля тих українських збігців, які мусїли перед московською неволею опускати рідний край і вже цілими місяцями коротають своє житє в нужді, якої перед тим не знали. В послідних часах дехто з наших збігців повернув вже до краю — решта як спасеня вижидає хвилі повороту в рідні сторони.

(З віденської „Свободи").

УВІЛЬНЕНЄ БУКОВИНИ ВІД МОСКАЛІВ.

Про увільненє зеленої Буковини від диких московських наїзників читаємо в черновецькім „Народнім Голосї (ч. 10, з дня 19. червня 1915):

Наші війська під командою ґенерала Пфлянцера йшли на правім крилї трома великими кольонами на Москалів. Одна кольона на північ Городенки, друга коло Шипинців—Кіцманя, а третя крайна на право — Чернівці. Перший наступ почали перші дві кольони, а відтак третя коло Чернівців. Під сильним напором нашого війська Москалї опускали свої позиції і посували ся на північ, а відтак почали посцішно опускати північні села Буковини. Коло Чернівців гадали Москалї ставити опір, а навіть думали передерти ся через нашу лінію і так ратувати себе перед дальшим пораженєм, але їм то не вдало ся. Всї російські наступи наші відбили. В першій половині минувшого тижня переступили наші війська на західній частині північної Буковини Прут і наступили на Москалів у сторону Кіцманя, а в пятницю, дня 10. с. м., переступили наші Прут коло Чернівців і почали гнати Москалів у сторону Добринівців і Магали. Того самого дня вдало ся нашим всім трьом кольонам злучитись у одну лінію і таким способом вже на 12-го с. м. очистили наші війська всї буковинські села від російської навали. З занятєм лївого берега Днїстра і місточка Заліщик нашим отворив ся дальший шлях у Росію. І наші пійшли дальше та заняли вже кілька російських сїл.

Розуміє ся, що наш похід не був такий легкий, як то легко думає ся. Наші мусїли здобувати кожду місцевість, кожду гору. А мимо того наші йшли нестримно вперед і брали богато Москалів у полон. Коло самих Черновець забрали наші в перших днях наступу близко 1.600 Москалів у полон і богато воєнного матеріялу.

Через цїлий місяць, як то Москалї заняли були північну Буковину, вони цїлковито знищили наші окопи й укріпленя і мали час поробити свої сильні укріпленя на відповідних місцях на російській території. Найсильнійші укріпленя поробили вони в сторонї Рокітної на могилї, та коло Новоселиці. Сї місцевости, хоч і не важні своїм стратеґічним положенєм, так важні на настрій сусїдної невтральної держави, Румунії. Тому почали Москалї сї місцевости сильно боронити. Стягнули велику силу війська і почали ставити розпучливий опір. В околицях Лигучени-Тевтул і Новоселиці, а також само коло Рокітної, вже на російськім боцї, прийшло до страшної боротьби. На російськім боцї лежали сотки російських трупів, сотки ранених. Мимо того, що наші були в наступі і без відповідної охорони перед російськими кулями, ґранатами та шрапнелями, не було між нашими тільки вбитих та ранених, що у Москалів. Тисячі фір возили російських ранених. Богато Москалів блукає лїсами і шукає виходу. Москалї понесли страшні страти і почали відтак божевільно втїкати все дальше на північ до Росії. Наші не переставали переслїдувати Москалів і в короткім часї очистили не лише Буковину від Москалів, але пійшли далеко вже в глубину Росії та заняли богато російських сїл.

Так само скоро йшли наші війська зі сторони Городенки і Кіцманя. Сї ґрупи злучили ся скоро в одну лінію і виперли Москалів так само з Буковини. Переступивши Днїстер і забравши Заліщики, нашим війскам стала лекша дорога до дальшого наступу.

У четвер (17. червня) прийшло до великої і розпучливої битви в сторонах коло Топорівців і Новоселиці. Наші війска вишукали відповідне місце і подали ся навмисне трохи взад. Москалї се завважили і почали великою силою йти в ту сторону, гадаючи, що так перебють ся через нашу лінію. Тимчасом ждали наші війска на поблизких горбах і лїсах у непомітних сховках і коли Москалї вже увійшли добрий кусень дороги, тодї почали наші їх бити.

Але так били, що аж страшно. Просто косили і пражили. Тисячі трупів вкрило поле битви. Москалї не мали куди вже втїкати, бо наші обійшли їх майже зі всїх сторін. Примiром з одного російського полку не лишило ся і одного салдата, лише около сотки попали ся живими в наш полон, між тим і кілька офіцирів. Велика сила попала ся у полон з других полків. Цїлий день приходили сьвіжі транспорти полонених Москалів до Чернівців. Возили так само до міста і ранених салдатів, бо Москалї не мали змоги брати їх з собою. В наші руки попало ся і богато воєнної добичі, між тим кілька машинових крісів і гармат. Були, розуміє ся, і наші жертви, але не богато. Населенє з сеї побіди дуже раде і втїшне. Майже кождого нашого раненого обдаровано ріжними дарунками.

Москалї потім подали ся взад і боротьба триває дальше.

У пятницю рано появив ся над містом знова російський лїтак, але наші стріли примусили його до утечі.

Москалї очевидно не сподївали ся такого сильного наступу і їх обняв нечуваний страх. Їх втеча прим. з Новоселиці відбула ся у страшнім непорядку. Офіцири і инше начальство погубили цїлковито голови. Нїхто не чув і не слухав приказів, нїхто не знав, що робити, куди йти, що брати з собою, що лишити. І так йшло без кінця і міри. Се ота московська відвага, про яку кричать вони на цїлий сьвіт.

ВАТИКАН І ВІЙНА З ІТАЛІЄЮ.

Часописи донесли: австрійські і німецькі посли, що заступали справи союзних держав при Ватиканї, покинули Рим. (Ватиканом зовуть папську резиденцію в Римі). Богато людий не здає собі навіть справи, яка се важна подія. Щоби зрозуміти вагу сего вчинку, треба глянути у давно минуле.

Ще не такі давні часи, коли папа був не тільки головою католицької церкви, але й сьвітським володарем, якому підлягав Рим і окрема держава церковно-папська. Тодї був голова церкви независимим від нікого володарем, на нікого не оглядав ся і рішав не тільки справи церкви, але часто і загально-політичні справи міжнародної ваги. І хоч церковна держава під конець 18. столїтя не була могучою, то все таки давала папі спромогу оставати в самостійних зносинах з другими державами; ніхто не міг спинювати представників ріжних держав у зносинах з Римом. Се мало неабияке значінє для папської полїтики. Гірші настали часи для папської полїтики, коли на місци дрібних італійських князївств, які постійно, не оглядаючись на способи, воювали зі собою, виросла з'єдинена італійська держава. В р. 1870-тім Рим, якого володарем був доси папа, став столицею італійського короля і папа стратив свою сьвітську державу. Тодї італійський парлямент ухвалив закон, який запоручає папі независимість від короля і незайманість, признав йому високе становище і визначив високу річну платню. Се значить, що Італійцї хотїли учинити з голови католицької церкви наче високого достойника італійського, хочби рівного достоїнством королеви. Але тодішний папа Пій IX. (девятий) не признав сего закона італійського парляменту, яким відобрано йому його світську державу, не зрік ся своїх давних прав і волїв замкнути ся у Ватиканї, з якого доси не вийшов ні один з його наслїдників.

Европейські держави і то не лишень католицькі але і православні та протестантські удержують при Ватиканї своїх послів для безпосередних зносин з папою і сї посли мешкають в Римі. Колиб тепер представники Австро-Угорщини і Німеччини остали при Ватиканї, не вважаючи на війну з Італією, то зробили би се тільки на основі згаданого закона італійського парляменту — але їх свобода була би дуже обмежена, а до того Італійцї відносили ся би до них дуже ворожо. Длятого австроугорський і німецький посли при Ватиканї виїхали з Риму і нинї австро-угорські католики не мають безпосередних зносин з папою.

Тепер папа зносить ся з католиками Австро-Угорщини через свого окремого посла (так званого нунція) у Відни, а й то вже італійські часописи домагають ся, щоби голові церкви відобрати право висилати тайні письма, себто не провірювані італійською цензурою.

Італійцї хотїли, щоби папа заняв прихильне до Італії, а тимсамим вороже становище до держав, які ведуть війну з Італією. Колиб се стало ся, була би католицька церква наражена на велике нещастє, бо відопхнула би від себе австро-угорських і німецьких католиків. Длятого папа не станув проти австроугорської держави, хоч низше італійське духовенство само підбурювало італійський нарід до війни з Австрією.

Те, що папа не хоче опустити Ватикану і не має безпосередних зносин зі союзними державами, має своє значінє у теперішній війнї. Всї великі держави, подїлені на два ворожі табори, поборюють себе у кровавім бою, якому рівного не знає історія. Колиб папа, яко найвисший достойник католицької церкви, хотїв у відповідній хвилї посередничити в справі мира, то сю роботу мав би утруднену, не хотячи покинути своєї резиденції і окружений воюючою Італією.

Тому і в тім осьвітленю подія, що представники Австро-Угорщини і Німеччини покинули Ватикан, набирає далеко більшої ваги. Не остане се без значіня на рішенє у відповідний час деяких церковних і полїтичних питань.

ЛИСТИ З РІДНОГО КРАЮ.

I.

Лист з віденського шпиталю, писаний дня 30. мая 1915 до Павла Фірлїсвського в Толедо, Огайо. (Лист сей прислав нам до опублікованя п. Гринько Миськів, товариш Павла).

Дорогий Брате! Дістав-єм від Тебе лист, з ряду третий. Нарікаєш, що я Тобі не відписую, но я собі з того нїчого не роблю, бо я старав ся відписати за кождий раз, а що почта не функціонує так як в часї мира, то я тому не винен. Як в попереднім листї так і тепер пригадую Тобі, що паперу менї не присилай, бо я ще годен паперу дістати. Також само писав-єсь менї, що я гейби сам собі винен, що-м на війнї, що-м не поїхав до Америки. Але я гадаю, що Ти знаєш також і те, чому я не міг там виїхати... Но я все те поминаю, бо як знаєш з попередних листів — я з сеї війни є досить вдоволений. Не можу Тобі представити, які науки і користи приносить війна як цїлому загалови так і поодиноким людям. По моїй гадцї, то чоловік, котрий вийде з сеї війни, нїчого вже страшного побачити не може; а як умре, то пійде певно до неба саком-паком, бо всї свої гріхи тут відпокутував. А як би котрий напер ся конче до пекла — ну, то і там страшнійше не буде як під Перемишлем від 17 до 21 жовтня 1914 р. Чоловік щось чи був уже на пів диким чи що, то сам не знаю, досить, що не мав у тім часї нї страху нї жалю над другими і по просту так привик до гарматних ґранатів, що як коли прийшов такий день, що не чути було стрілів і не видно було шрапнелїв, то чогось смутно було між вояками. Ах, гарно то гарно бути там, де коле ся баґнетами, де чути раз-враз проразливий крик команди, де трубки проникливо трублять, конї ржуть, шаблї і палаші звонять та іскрами сиплять, зойк, крик, стогін, проклін, просьба о добитє; а до того приграють гармати, що своїми 42-центиметровими пащами ригають огнем і закривають димом сонце. То щось скажене! Такого „театру" то й не побачать люди швидко. Отже то всьо було би мене минуло, як би-м був в Америцї. І що-ж се варта? Прецінь знаю вже, яку цїль має війна... Знаю, що значить голод, зимно, сон, горячо, смерть, вуши, нужда, холєра, тиф, червінка і т. п. Знаю, де є Шлеск, Моравія, Каринтія і Австрія долїшна, тай знаю, що є Віденъ, бо мешкаю у нїм — в самій серединї міста. Знаю наконець, де є „бурґ" і як він виглядає. А як добре пійде, то ще й Талїянів побачу... Ну, а в Твоїй касарни в Жовкві стояв-єм 8 днів — а то також щось варта!... Та вже досить сего. Тішить мене Твій лист незмірно, а найбільше радує мене те, що мама ще живуть, бо я гадав, що вони сего не переживуть з ґризоти, смутку і страху. Менї дуже за ними жаль, тай що Михась там десь бідує. Нїчого собі не зичу, лиш ще раз їх побачити і зараз вмерти. Як пишеш до дому, то напиши й за мене. А щодо гроший, то я їх від Тебе не вимагаю, хоч не маю навіть 10 крейцарів. Як я був у Моравії, то гроші були би менї придали ся, бодай 2 корони, но відколи я відтам виїхав, то якось добре. Вправдї гроший навіть на тютюн нема, але то мене не має обходити, бо всьо маю дістати після припису військового. А по друге: нащо маю Тебе нищити? Я і так жити не обіцяю ся, бо нема нощо. Вже досить з мене. Господарем вже не буду, богачем також нї, а дїдом (жебраком) бути — то знов не вмію тої молитвицї „На горі сонічко сходить" (запитай Ганї, то вона Тобі скаже), а зрештою хоч би-м і навчив ся, то що буду робити? Таж у нас по війнї буде дїдів тьма тьменна! Ех, тож то будуть дорогі лїри! Ну, і нощож жити? Цїлком не виплачуєсь! Як Тобі відомо, я записав ся на науку — мислиш, щоби вчити ся? Борони Господи! От аби мати занятє. Я вже не дурний учити ся чогонебудь. Чому? Ось послухай. Кажуть бувало учені люди: учи ся, будуть з тебе люди. Ну, я дурний тай вірив. Учив ся, писав, читав по руськи, по польски і по нїмецьки, а навіть по жидівськи. Як знаєш сам, я не спав, не їв, не пив, щадив і таки трохи навчив ся. Підписати ся вмію і нумера трохи знаю. І чобіт зашити потрафлю і пчоли не бою ся і по ораній ниві ходити вмію і т. д. Ну, і які-ж з мене люди? Які? Де вони? Жию 32 лїт, а людий нема і... не буде! Ох, яка-ж брехня і ошуканство на сьвітї! Ну, і вчити ся ще далї? О, нїколи! нїчого! Як я би міг продати те, що вмію, то продав би-м комубудь за 5 крейцарів. От я замісць ходити на „шпацір" у місто, сиджу тай пишу цїлими днями і ночами ріжні кавалки. На мене зачали звертати увагу як товариші так і доглядачки-сестри (котрі ходять коло мародів) і дивують ся, чому я по цїлих днях списую цїлі аркуші паперу. Я зі всего сьмію ся, а з того вийшло таке, що мене запрягли до науки бухгальтерії. На маєш до чиніня з німиною! Маю я тут ще инші важні пригоди, а именно при так званих візитаціях. Тут мушу запримітити, що в моїй „цимрі" (кімнатї) є 12 людий-мародів і жаден з них не вміє нї писати, нї читати, нї не розуміє нїмецької мови. А доктори, котрі що дня мають візиту, не знають знов нїяк, лиш по нїмецьки, тож я маю нераз між ними богато роботи і сьміху. Часто також приходять високі гостї, наприклад панї з Габсбурського дому, і обдаровують мародів циґарами та иншими дарунками — але о тім пізнїйше... Дальше Ти писав, що дивуєш ся, або гадаєш, що я мусїв бути дуже тяжко ранений. Я вправдї не так дуже тяжко ранений, але досить паскудно, бо в лїву руку не можу нїчого взяти. Тут у нас не так ще зле, як то кому здасть ся. Один кільоґрам мяса коштує лише 7 корон, корець бараболь 28 кор., одно яйце лиш 20 сотиків. Ну і щож: чи то може дорого?... Погода гарна; дощ вже був недавно перед Великодними сьвятами. Війну — Богу дякувати — маємо гарну і розростаєсь вона як на дріжджу. Вже не маємо богато бити: лиш Румунію, Грецію тай Болгарію. І тодї вже буде всьо на „нашім тоцї" змолочене... Добре, що нема вже більше королів в Европі, бо що правда, то на нас самих за тяжко. Алеж бо то і намножилось їх було до лиха і обсїли нас як 8 скажених псів дїда. Гов, почекайте, панове! Якось то буде! Нїчого менї не шкода, лиш хотїв би-м видїти по війнї карту Европи і зараз потім за 2 днї умерти. Ну, але що-ж! Війна може не скінчить ся і за 5 років, а я так довго жити не зичу собі навіть в часї мира. Так, дорогий Брате, я пишу вже четвертий лист з ряду до Те-

бе'і гадаю, що одержиш всі. До Н. Брони, Кобіля, Гані і Юльці вислав я картки, тож буде досить з Вас, а на нині досить також. Знаю на певно, що очікуєте на мої листи, но що-ж: писати трохи, пару слів, то лїпше нїчого, а богато нема що, а хоч і є, то треба щадити на пізнїйше, бо ануж хибне до лиха війна і що-ж буде до писаня? — Нїчого! А війна таки все не буде. Я знаю, що як но що добре, то довго не побуде, отже треба уважати на „заднї колеса". Зрештою не зацікавляйтесь дуже, бо цікавим тяжко жити на сьвітї!... Війна робить нужду, нужда робить мир, мир робить добробут, добробут робить гордість, а гордість є підставою війни! От такий то на сьвітї круговорот! — Здоровлю Вас всїх разом і прошу та наказую: Пильнуйте роботи, не тратьте надії, не гайте часу, не марнуйте гропий, здорові зіставайте тай на мене не забувайте! — Ваш Ігнатій.

II.

Лист з села Угринківці (повіт Заліщики), писаний дня 1. мая 1915 до Івана Шеремети в Канаді.

Дорогий Мужу! Доношу Тобі, що я і всї троє дїти здорові. Корову сще тримаю і вівці, але з того нїчого не буде, бо біда велика. Я мала таку файну теличку, вже їй був би рік, і нема, бо забрали. Купила-м була паця, і також узяли і трохи овець закрали. Ой, Боже! Маю Ти що писати, але не можу. Їсти не маю що. Мала-м трохи хлїба і забрали. І на полї нема нїгде анї стебла. Посіяла-м пів шнура кукурудзів і пів шнура бараболь, а ячмеиню не сїяла-м, бо нема що сїяти. Ай, Боже наш, Боже! Як з нами буде, то не знаєм, бо час тяжкий, а з того сїяня не знати, що буде — Ти знаєш, Тобі не треба казати... Своєї хати нїхто не годен лишити, кождий у своїй хатї сидить, бо так має бути — догадай ся... Я сама сиджу лише з дїтьми — ой, то то бідую! Боже наш милосерний, змилуй ся над нами! Жили наші тати і дїди тай померли, але не так, як ми бідні бідуєм. Бо так Бог дав. Василь пішов на війну, тай нема за него чутки. Більше не можу писати... Твоя жінка Маланка Шеремета.

III.

Лист з села Угринківці (повіт Заліщики), писаний дня 11. мая 1915 до Василя Шеремети в Канаді.

Дорогий мій Мужу! Ми всї здорові, а живемо, як можемо від сей час. Хлїба ще трохи маю і може вистане до нового, але що буде далї — не знати. Богато уже сїл вигоріло. У нашого пана (дїдича) зговіло 2 стирти пшеницї; ячмінь, овес і конюшину забрали; конї і худобу також. Козаки змарнували менї 12 полукіпків збіжа. Корову дала-м за теля тримати, бо де є дві штуки, то одну беруть. Тепер біда в краю. У нашого свата Гната Чухрія украли кобили і у Василя Тимчишина і в Максима Гуцуляка. Максим купив був кобилу за 140 ринських і у Великоднї сьвята козаки вкрали. Ходили, шукали і нема. І худобу крадуть, ну і що робити? Ти питаєш ся, мій дорогий Васильку, кілько було полукіпків, а у такій біді я і сама не знаю і що-ж буду писати? Як у вечер повечерю, то рано вже не памятаю, бо одні відїзджають, другі приїзджають — лиш пали, вари і ходи коло них як коло свиний, та хиба за те, що рабують. Така тепер наша заплата. Ти пишеш, аби я цегли наробила. Менї і та хата тепер не мила; я би пішла, куди би мене очи несли. Як би-м тепер Тебе узріла, то би ми ся здавало, що-м ся на сьвіт народила. Господи Боже! Допоможи сесе перебути, бо серце з жалю і розпуки мало не тріснє. Ти питаєш, чи я добре жию з сусїдами. Жию так як з ріднини братьми; вони менї нїчого не винні анї я їм. Під сей час треба з людьми добре жити, бо Ти не знаєш, як у війнї: нинька на мене, завтра на другого. Павло Ганусяк, Матій Фількевич і Аксентій Притуляк були у пеленї в Росії. Вони понрисягали, що вже більше не будуть воювати з Росією і їх пустили до дому. У Семена Мельника, Михайла Лисаковія і старого вітця Петра Якибишина взяли конї до війни. — Будь здоров! Твоя жінка Матрона Шеремета.

БОГОСЛУЖЕНЄ В ГУДСОН, Н. Й. НА ЛЕЙБОР ДЕЙ.

Отсим повідомляю всїх Русинів греко-католиків з Гудсон і околиці, що в понедїлок дня 6-го Септембра о год. 10-ій буде співана Служба Божа в католицькім Айриським костелї при співучасти церковного хору з Вотервлїт. Хто їде стріткарою, най висїдає на 3-ій улици. Сподїюсь, що всї Русини послухають голосу свого душпастира, тим більше, що по Службі Божій буде митінґ парохіяльний.

о. М. Данилович,
2410 — 4th Ave., Watervliet, N. Y.

УКРАЇНСЬКІ ВИДАНЯ В АНҐЛЇЙСЬКІЙ МОВІ.

Загальна Українська Рада і Союз Визволеня України у Відни використовують теперішний великий час передівсім на те, щоби поінформувати весь культурний сьвіт про **український нарід і його політичні домаганя.**

Мусимо признати тим обом політичним орґанізаціям, які заступають цілий загал української нації, що вони у згідний праці положили вже доси дуже великі заслуги для поінформованя сьвіта про наш нарід і його домаганя.

Порозсилали вони делєґатів по ріжних не-воюючих державах, щоби представляли домаганя Українців у міжнародній політицї та боронили їх перед напастями наших ворогів. Заложили часописи в українській мові і в чужих мовах для інформованя сьвіта про наш нарід. Для тої самої цїли видали і видають велику масу всяких книжок у ріжних мовах культурних народів і просто засипали і дальше засипують ними чужинців та в той спосіб з'єднують серед них щораз то більший круг прихильників України.

Появили ся часописи і виданя в отсих чужих мовах: нїмецькій, московській, французькій, італїйській, мадярській, чеській, румунській, болгарській, шведській і турецькій.

* * *

Але всетаки видна тут була недостача, яку бачили і наші земляки в Австрії і ми тут на американській землі.

Майже нїчого не зроблено було для поінформованя публики, що говорить і читає в анґлїйській мові.

Сій недостачі не могли зарадати наші браття в старім краю з причини перетяженя працею і тому, що не мали безпосередного доступу ані до Анґлії ані до Америки, до Злучених Держав і Канади, де володіє анґлїйська мова.

Ся недостача давала ся сильно відчувати, бо анґлїйська мова є першою серед сьвітових мов. Нею говорить найбільше людий, бо 160 мілїонів душ. До того анґлїйський нарід має також перший голос у сьвітї, а у Злучених Державах і в Канадї, де та мова панує, живуть також Українці у більшій силї яко сусїди і співгорожане говорячих по анґлїйськи горожан, з якими хочуть спільно жити і по яких можуть сподївати ся помочи у своїх національних стремлїнях в Европі.

* * *

З уваги на те **Українська Народна Рада в Америці, з осїдком в Джерзи Сіти, Н. Дж.**, яка доповняє народну працю У. Н. Союза — зокрема на поли політичнім, **взяла на себе ту важну задачу: інформувати анґлїйський сьвіт про українську справу.**

Для сеї цїли У. Н. Рада приступила до українських видавництв в анґлїйській мові коштом Фонду визволеня України, з якого часть ужиєть ся власне на наклад тих видавництв.

Першим виданєм У. Н. Ради в анґлїйській мові була книжка п. з. **„Ukrainians and the War"** (Українцї і війна), яка вже майже розійшла ся.

Нинї знова появили ся вже з друку накладом У. Н. Ради **три нові українські книжки в анґлїйській мові, а то:**

I.

The Ukraine and the Ukrainians (Україна й Українці), яку написав **др. Степан Рудницький**, професор львівського унїверситету, а яка задля своєї великої вартости вже доси появила ся в кількох мовах.

Сю дуже цікаву і вартісну книжку, яка дає незвичайно добрі інформації про Україну й український нарід, переклав з нїмецької мови на анґлїйську др. Джеков Вітмер Гартман, професор висшої школи (каледж) в Ню Йорку. Переклад його знаменитий. Крім того додано до книжки дві кольорові карти (мапи) з анґлїйських видань (одна представляє народи середної і східної Европи, зокрема українського, а друга представляє роди почави в Росії, з якої видно, що найбільші землі України, — чорнозем, і вкінци карта цїлої Европи, на якій зазначено землї українські). Крім того додано ще спис книжок у ріжних мовах про українську справу й українських часописий у ріжних мовах.

Книжка коштує всего 25 центів.

II.

Друга книжка, яку тепер видала У. Н. Рада, се:

Russian Plot to seize Galicia (Російська змова на забір Галичини), яку написав і видав торік в Лондонї Українець з Росії **п. Володимир Степанківський.** Видано її тепер у другім **побільшенім виданю**, до якого додано вибір найцікавійших відомостий (у телеґрамах і статейках) про переслїдуванє Українців у Галичині підчас московського наїзду. Ті відомости вибрані з американської преси, а говорить ся в них про увязненє митрополита графа Андрія Шептицького, професора львівського університету Михайла Грушевського і богато інших Українців; про заборону української мови та переслїдуванє трецько-католицької релїґії. Поміщено там також портрети митрополита Шептицького і професора Грушевського. Ся часть книжки кінчить ся розмовою з президентом українського парляментарного клюбу др. Костем Левицьким (подано також його портрет) з редактором швайцарської газети про український нарід та про переслїдуванє його підчас московського наїзду в Галичинї. На закінчене книжки подано також спис чужомовних книжок про українську справу і українських видань у чужих мовах, а крім того три карти (мапи), в яких одна представляє українські землї, одна народи середної і східної Европи, а одна народи Австрії.

Та книжка також коштує всего 25 центів.

III.

Третя книжка, яку тепер видала У. Н. Рада, се:

„Russia, Poland and the Ukraine" (Росія, Польща й Україна). Се переклад части книжки шведського ученого, професора Ґустава Стеффена, яка появила ся вже по шведськи і по нїмецьки п. з. „Війна і культура". Переклав сю працю також професор др. Дж. В. Гартман з Ню Йорку.

Книжка також дуже цікава, бо обговорює відносини нашого народа до Росії і Польщі. — Цїна 15 центів.

* * *

Поки що подаємо до відома про тих три висше згадані книжки, які появили ся на сьвіт коштом і заходом У. Н. Ради, а які треба вже пустити в обіг, аби заінкавити як найширший круг чужинців в Америці і поза Америкою та, аби принесли як найбільшу користь для української справи.

Українська Народна Рада в Америці, з осїдком в Джерзи Сіти, Н. Дж., подбала не лише про видане тих книжок, але також і **про розповсюдненє їх серед як найширших кругів полїтиків, письменників, учених і т. д. у Злучених Державах і поза Злученими Державами.**

Про се ширше напишемо пізнїйше у докладним звітї, а тут лише згадаємо, що та розсилка обіймає найменьше 3.000 примірників кождої книжки, отже наші виданя вже заходом У. Н. Ради **досягнуть доволї широких кругів.** Але мимо того все те ще є мало в порівнаню до того великанського анґлїйського політичного сьвіта. **Тут кождий сьвідомий Українець повинен подати свою помічну руку. Повинен наложити на себе обовязок своїм коштом вислати кільком Американцям, Канадійцям чи таки Анґлїйцям з Анґлїї кілька книжок, аби в той спосіб відомости про Україну й український нарід як найбільше розширити в сьвітї.**

Ще лекше се зробити місцевим українським товариствам, котрі повинні дати на сю цїль якусь суму і постарати ся книжки розширити між чужинцями.

НОВИНКИ.

ГУЦУЛЬСЬКІ ПЕРЕПИСКИ З ЖОВНЯРАМИ.

До черновецького „Нар. Голосу" пише одна Українка з гір таке: Нема дня, щоби я не читала Гуцулам листів від їх кревняків з поля битви, та не відписувала таких листів до тих кревняків. У всїх тих листах тілько щирого патріотизму, тілько щирої любови, поезії, ніжности, як здаєсь нїде инде і в нїякого иншого народу. Нераз приходить кілька сама диктує довжезні листи і просить дословно писати: **„Бий ся, любчику, відважно і хоробро і Тебе Бог охоронить від смерти та калїцтва. Борони, Боже, аби Ти поступив собі нечесно. За се карає Бог і люди, тай соромно буде нам Гуцулам відтак".** Нераз довжезні листи пишуть віршом, в яких богато краси та поезії. Найбільше таких віршів присилають жовняри до рідні. От вимки з деяких листів: Молодий парубок пише до дївчини:

За столик сїдаю
І тяжко гадаю,
До своєї любки
Я лист посилаю.

Іди ти листочку,
Нїде не барн ся,
Як прийдеш до любки,
Низенько вклони ся!

А бо син пише до родичів:

Ой нувала зазулечка
Та на роздорожу;
Відай я у чужім краю
Голову положу!

Над лїсами, над полями
Чорний ворон кряче;
Падуть хлопці молоденькі,
Нїхто не заплаче!

Ой зацвила пшениченька
Від гори до'луга;
Ой не знаєш, батьку-мати,
Яка в мене туга!

Ой, не плачте, старий батьку,
Старенькая мати;
Мушу я своєю кровю
Рідний край спасати!

Таких листів є богато і всї вони гарні змістом і навіяні щирою любовию до рідні і до рідного краю. Було-б можна, всї такі листи збирати і затримувати; по війнї вони придадуть ся для не-одного історика.

ГЕРОЙСЬКИЙ ВЧИНОК ЖОВНЯРА УКРАЇНЦЯ.

Він є сином черновецького міщанина і називаєсь Сидір Ливандовський. До війська вступив добровільно. Служив при 8-ім полку уланів. Був здібний і командант посилав його все на патрулю. Одного разу загнав ся він задалеко. Москалї почали стрїляти і він зістав тяжко ранений в ногу. Втїкати назад не міг і Москалї забрали його в полон. Повезли до Львова і дали до шпиталю. У шпиталї був чотири місяцї і виздоровів. Підчас шпитального побуту знущали ся Москалї над ним і доникали чим могли, тому, що він Українець. Одного дня опустив він шпиталь, дістав від одного львівського Українця убранє і непомітно втїк зі Львова назад до австрійського війська. Небавком описля наспів від него лист до Черновець, в якім він між иншим пише: „Тепер їду я до свого полку назад, щоби наново стати в оборонї свого краю і пімстити ся на Москалях за паругу, яку я і мій край витерпів за тих чотири місяцї".

(З черновецького „Нар. Голосу").

ЛОВІТЬ ЗЛОДІЯ...

Черновецький український тижневник „Нар. Голос" пише: Коли австрійські війска почали зближати ся до російської границї і заняли кілька російських сїл, показало ся, що всї села були порожні. Анї одної живої душі в селї, анї одної худобини коло хати, або якого збіжа чи хатного уряджена. Все повтїкало в глубину Росії і забрало все, що було коло хати зі собою. Се нагадує на цигана, що обікрав мужика і кричить: ловіть злодія. Москалї зрабували наші села, тай думали, що наші війска також само будуть робити. Але Москалї зле думають. Наші війска — не злодії і не рабівники як російські! Вони борють ся, а не рабують і не крадуть!

МОСКАЛЇ ПРИХОДЯТЬ ДО РОЗУМУ.

Як Москалї війшли на Австрію, то казали, що йдуть Славян визволяти. І їх часописи розписували ся дуже широко, що в Австрії війна буде для Росії дуже легонько піти, бо Славяни, які замешкують Галичину і Буковину, себто Українцї, будуть їм помагати. Та коли наші українські добровольці Січові Стрільцї і Гуцульські Дружини враз з австрійськими і нїмецькими війсками дали Москалям добре в шкіру таки в Галичинї і на Буковинї, то вони спамятали ся. Російський граф Петрово-Соловово пише тепер в газеті „Біржевия Ведомости": Виявлене славянських народів з особливо тих, які находить ся під австрійським пановане́м — ставили ми (Москалї) за першу російську воєнну цїль. Та питаємо ся: Як ставлять ся до наших стремлїнь тї народи, яких ми хотїли визволити? Після мого погляду відносили ся тї народи до нас байдужно. Про очікувані прояви славянської солїдарности, як деякі думали, — нема й бесїди. Австрійські Славяни воювали проти нас дуже завзято і дальше так воюють. Я думаю, що повздержливість австрійських і угорських Славян супроти наших призивних стремлїнь пілком просто собі можна пояснити: **Вони не бажають собі, щоби ми їх визволяли.** І Москаль приходить до розуму.

З КРОВАВИХ ДНІВ.

Стежа.

— Вступ В. до пана отамана! — крикнув півголосом четар. Я ледви дишучи з перемученя, встав з вогкої землї, де переспав, а радше пересидїв цїлу холодну ніч і поплентав ся впише на гору до пана отамана.

— Товаришу! Пійдете зі своїм роєм*) на стежу до села Оп. Перейдете знова села, пізнїйше скрутите на лїво, перейдете кладку на рїцї і попід лїс вернете назад, а вийдете на те саме місце, звідки вийшли — приказував нам курінний, а заразом показував мою дорогу, яку я мав перейти, на карті. — А будьте дуже обережні, бо недавно патруля уланів перестрілювала ся з московською на кінцї села. Отже рушайте, товаришу, в дорогу... До побаченя! — подав руку, а я поздоровивши по військовому, відійшов до своїх людий.

Незвичайно втїшили ся мої стрільцї, коли я сказав їм, що йдемо в село на стежу. Так було чим... кождий знав, що бодай десь з'їсть, бо вже пропий день нїхто нїчогісїнько не мав в устах, крім здорової гірської води.

З наїженими багнетами на крісах вибрали ся ми в дорогу. Мрака страшна. Перед собою не побачиш дальше як на три кроки. Обережно пішли ми під село. Стали. Я вислав двох наперед, щоби провірили, чи безпечно ити. За той час, яких десять хвиль, стояли ми в страшній гризи-трясевиці. Вже вернули. Сказали, що не побачили нїчого підозрілого, отже ми рушили дальше. Низенькі хатки стоять позачинені, жадної людини не видно, здаєсь, що душі живої нема в селї. Минули кілька хат. В тім скрипнули двері кілька кроків перед нами і напроти нас вийшов босий, десятьлїтний хлопчик.

— Ходїть, в нашій хатї є Москалї були його перші слова.

— Що роблять? — питаю.

— Принесли бабї цїлий мішок бульби і варять. Не маєте чого боїти ся, бо вони „ґвери" свої поскладали коло порога, а самі позасїдали за стіл — впевнював нас хлопець.

— А кілько їх буде? — питаю.

— Може десять...

— Е! дурниці! На кождого по два. Нас пять, їх десять... Якось дамо собі раду... — бурмотів я собі під носом. — Ну веди, хлопче, але так, щоби вони нас не побачили.

І хлопець повів поза хату, так що ми не потребували йти поперед вікна, де були Москалї.

Двох лишив я на дворі, а з трома пішов я за хлопцем. Скрипнули сїнні двері, в менї кров застигла. Ми стояли перед дверми, за котрими були вороги. Як близко до них, а як тяжко взяти їх. Ануж вони побачили нас і вже стоять перед дверми з крісами готовими до стрілу — думав я. Але не було часу довше думати. — Я шепнув хлопцеви: „Отворяй!" Хлопчина отворив нагло двері і на порозї з наїженими багнетами на крісах стояли ми. Москалї збентежені посхоплювали ся з лавки, наш хрестили ся, а двох як дїти плакали.

— Руки в гору! Піддавайтесь! — крикнув я.

— Не бийте ся! Ми вже ваші... Оружа на боці... — сказав дрожачим голосом „унтер".

— Так пійдете з нами! — кажу їм.

— Та пійдемо! Чому би ні... Але зачекайте! Ми знаємо, що і ви не їсте, то й зараз поїємо трохи — говорив знова „унтер", чистою як перед тим українською мовою.

— Нам ніяк чекати! Ми не маємо часу! А чи задово буде готова та бараболя, бабцю? — спитав я старенькую жінку, що стояла здивована коло печі.

— Вже готова... Чи будете тут їсти...

— Ні — кажу — висипте в мішок, ми понесемо нашим хлопцям на гору. Я якось оглянувсь, а за мною майже цїлі сїни стояло цікавих хлопців.

*) Рій — одна частина чети (взвод).

— Хлопці! — кажу їм — я дам вам роботу. Позабирайте сї кріси і понесете з нами на гору...

Хлопцям два рази не треба було говорити. Як мухи до меду кинулись вони до крісів і за хвилину в сїнях стояло десять хлопаків, узброєних в московські кріси.

Бабця тимчасом висипала кілька горшків бараболї, а я приказав, щоб один з полонених ніс її. Попращавши ся, вийшли ми. Дивно виглядав той похід. На переді йшли бранцї, за ними ми, а за нами тягнув ся довгий ряд босих а навіть простоволосих хлопців з довгими московськими штиками на крісах.

За годину були перед курінним паном отаманом. Я здав рапорт і сказав ще, що приніс зварену бараболю. Хлопцї тимчасом склали кріси, а ми давали панови атаманови бараболї, котрі він смачно заїдав. Решту розділили всїм хлопцям, а дещо впало ся і полоненим.

Хлопцям і отаманови здаєть ся „моц" посмакувало то снїданє, бо доїдаючи останки, говорили: „От коби так повело ся кождій стежі, то ми, переднї сторожі, відірвані від кухнї і трену, ніколи не голодували!"

Б. н.

(З віденської „Свободи").

МІЙ ЗБРУЧЕ!

Ой Збруче мій, Збруче!
Мій рідний ручаю;
Не вдієш ти сього,
Чого я бажаю.

Розпадись широко,
В глубоку яругу,
Затопи по уха,
Москаля котюгу.

Та жаль, що-сь маленький,
Й слухати не хочеш,
Лиш шумиш ярами,
Сердиш ся, клекочеш.

Евген Жуковський,
Бруклин, Н. Й.

Стрілець.

НА ЛЯФЕТІ.

Карпати на угорськім боцї покриті листястим лїсом.

Осїнне сонце золотить пожовклі листки, деяким надає полиску сьвіжої міди, инші ніби скапують кровю.

Довкола гук вистрілїв, свист куль, брязкіт оружя.

Відділ „Сїчових Стрільців" іде приступом вперед. Межи нами та російським військом шмат рівної полонини. Надівяла трава, слїди ратиць коров, дрібні ямки по овечих ногах. Дивиш ся на сю полонину, на сї слїди мирного житя і міркуєш: де діли ся ті корови, де ті вівці? Які вони? Чиї вони?

Чомусь саме се цікавить тебе. І думаєш про здоптану траву, про осїнне сонце, про череду овець. В уяві бачиш пастушка, що грає на сопілцї, чуєш тужливу нескладну мельодію...

Не думаєш про те, що кругом тебе, що проти нас за деревами московські салдати, що цїляють і стріляють на нас, що лопотять у воздусї над нами шрапнелї, що сам ти і всї товариші коло тебе також стріляють і цїляють на других людий, таких же як ми, тільки у сїрих шинелях... Про все те анї думки. Душа втїкає від дійсности коби як найдальше.

Вівці, мої вівці,
то чорні, то білї!
Хто-ж вас буде пасти
сьвятої неділї?

Прийшли на память отсї слова і привели свою мельодію з собою. Повторюю слова в памяти, підсвистую мельодію нишком і міряю, складаю ся, стріляю.

Вівці, мої вівці!
Гей тай ви, барани!
Хто-ж вас буде пасти,
Як мене не стане?
Гей! ду-ду! ду-ду, ду-ду!

Від кого я научив ся сеї співанки?

Ага! знаю, знаю. Вона співала її. А де се було? Пригадую. У Львові, при ...ській улицї. Бачу всьо: Невеличка кімната, зелїзне ліжко в кутї, шафа, широке вікно, фортепян. І її бачу: великі чорні очи, кругле лице, ніжний румянець, темне волосе, сплетене в одну косу, викроєна блюзка, біла шия. Пальцї бігають по клявішах, очи звернені вгору, ніби шукають чогось на повалї, уста співають: Гей ду-ду-ду-ду! Ду-ду-ду-ду-ду-ду...

Нараз гряхіт і свист над самою головою. Лоскотить зломане дерево, відщиблені галузи злїтають на землю. І вдруге і втрете те саме. Лопають шрапнелї над нами.

Гей, ду-ду-ду-ду!

„Хто-ж вас буде пасти, як мене не стане?"

— Ігі! сьмішно! А кого-ж я маю пасти?! — кажу сам до себе, приловивши себе на сентиментальних роздумуванях...

— Тсс! Хлопці, вперед на сто кроків! Підбити і впасти на землю! Нас відкрила московська артилерія і сипле шрапнелї. Вперед!

Чую команду, вихиляю ся зза дерева і біжу.

Мягка трава під ногами, сонце сьвітить, шумить листє. Сповнили приказ. Лежимо на траві. За нами ззаду падуть шрапнелї...

Перед нами в лїсї якийсь рух. Чути кроки і трескіт наздоптаного сухого хворосту.

Офіцир підняв ся, розглядає лїс перед нами.

— Хлопці! В лїсї знова російська піхота. Міряти і стріляти! — видає приказ виразним шопотом.

Лоп! лоп! лоп! — чую праворуч і ліворуч. Над головою тоненько свищуть кулї і падуть добре позаду нас.

Майже по кождім нашім вистрілї в лїсї шум і глухий стук; здаєть ся, падають трупи від наших куль...

Пару кроків від мене в бік лежить молодий хлопчина, Савюк зпід Дрогобича. Аж страшно, як сьвітять ся йому очи! Цїла його увага звернена у лїс. Що хвилї цїляє, вистрілить і усьміхнеть ся. Видно добре йому йде!

— До кого ви, товаришу, так раз по раз стріляєте? — питаю шопотом.

— Тут, проти мене в лїсї прогалина, а Москалї, як мурахи до меду, до неї злазять ся — тай я стріляю! Кількох вже впало трупом, деякі ранені ледви відповзують в корчі.

Оповідали менї, що той Савюк дивний хлопчина. Самоук, до школи майже не ходив, а знає богато-богато! Виучив ся так добре по німецьки, що читає научні книжки. Читав богато на суспільні теми, але найбільше інтересував ся будовою ріжних машин. Казали менї, що у него дома цїлий склад ріжних машинових моделїв, які сам з дерева вирізав і годинниковою пружиною пускає в рух. Передвчера ми стояли в лїсї і вивязала ся між мною і ним цікава дискусія на тему війни й ґенерального страйку. Показало ся, що знає богато літератури про се питанє.

— А ось, дивіть, знова один покотив ся! — шепче Савюк і вкладає до кріса нову пачку набоїв.

Я, розумієть ся, не бачу. Передімною густий лїс і нікого не видно. Стріляю навманя що кілька хвиль і знов думаю про якісь дуже далекі річи.

— Позір! Хлопці! — шепоче офіцир і вказує шаблею на лїс. З лїса один по другім вихиляють ся сїрі салдати. Стріляємо раз-по-раз. Салдатів щораз більше! Цїла стїна висуваєть ся з лїса. Страшний гряхіт крісів. Свищуть кулї. Мов горохом сипле понад наші голови машиновий кріс і косить Москалїв як сїно.

Ввфу! Ввфу! — грають над головами гармати і наші шрапнелї падуть в лїс, торощать дерева. Страшний шум і лопіт.

— Вперед! Вперед! — чути команду.

Ззаду за нами з лївого боку німецька команда: „Форвертс!"

Мов сполошене стадо зриваємо ся з землї і біжимо вперед на баґнети! Гурра! Гурра! Гурра!

Савюк доказує чудів. Вирвав ся на самий перед і йде проти стїни російських штиків. Іде як кіт легонько, мягко! І як кіт скаче вперед, то в бік відскакує, то взад подаєть ся. Не можна від нього очий відірвати. Ось, ось, здаєть ся, попаде його ворожий штик і пробє наскрізь — але в однїй хвилинї Савюк присїв, відскочив і з новим розгоном вдарив на противника. Висший австрійський офіцир, що стояв побіч і приглядав ся сїй страшній боротьбі на баґнети та кольби, раз-по-раз шопотів: браво, браво, браво! і з подивом кивав рукою в сторону Савюка. Ще раз наперли на нас Москалї, ще раз закипіла боротьба в рукопаш. У вирі шамотухи я стратив з очий Савюка, стратив почутє самоістнованя. В дикій заїлости кидав ся вперед, колов і бив кождого, хто був проти мене. Сам дивую ся, відки тільки сили і тільки витривалости наберет ся в чоловіці?! Вкінци Москалї піддали ся. Кинули кріси та підняли руки вгору. Ми обступили довкола бранців, забирали від них бічну збрую та амуніцію, перечислювали спійманих. Було їх живих і здорових в наших руках 400 мужа. Прочі, хто не поляг, утїк в диким переполосї.

Ми, Українські Сїчові Стрільці, били ся у перших рядах, в наші руки попали бранцї і воєнні трофеї. Ми були головні побідники!

До нас приступив полковник, комендант полку, з яким разом ми бороли ся і дякував нам простими щирими словами. З окрема підійшов до Савюка і пришпилив йому до грудий окровавлену галузку сосни.

— Нехай ся галузка, молодий герою, буде на разї відзнакою вашої хоробрости, поки грудий ваших не прикрасить цїсарська відзнака. Вам висказую з окрема признанє і щиру подяку! — І стиснув щиро руку Савюка.

Вже смеркало ся. Ми, вдоволені побідою, лагодили ся відходити в доли, до наших позицій.

Втім ще один гук, ще один шум — мов вистріл пращаня. Не вспіли ми оглянути ся, як один з нас повалив ся трупом на землю.

Се був Савюк. Ворожий шрапнель цїлим набоєм поцїлив його в сам живіт. Щастє, що не експльодував — був би тїло розшарпав на кусні.

Усїх нас проняв жах, стиснуло ся серце, сльози ринули з очий. В один момент, без порозуміня, без приказу, усї кругом зняли шапки і мовчки стояли.

Стало тихо, так глухо, що чути було, як серце в грудях бєть ся. Болюча мовчанка, мовчанка безсильної здачі судьбі.

— — — — — — — — — — — —

Полковник велїв закопувати погибших. Лише тїло Савюка велїв зложити на ляфеті гармати і з почотом звезти у діл.

— Таких людий подибуєть ся рідко і таким людям належить ся рідка честь! — говорив полковник більше до себе, ніж щоби се чули другі...

Дивний похід зсував ся поволи по стоках гір в долину. Тихий сум опанував усїх і ніхто лишним словом не важив ся нарушити сьвяточної тиші.

Аж опинившись на рівнинї, згуртували ся Сїчові Стрільцї довкола ляфети і жалїбним голосом затягнули „вічная память". Відгомін сумної пісні поніс ся в гори — і від правічних лїсів вертав на мрачні сумні долини угорської України...

З віденського календаря „Просьвіти" на рік 1915.

ДО ВІДОМА НАШИХ ЗЕМЛЯКІВ.

Звертаємо увагу всїх наших Земляків у Злучених Державах і Канадї, що Українська Народна Рада отворила щойно бюро під назвою „Народна Канцелярія" для удїлюваня пояснень і інформацій при зносинах зі старим краєм.

До обсягу діланя „Народної Канцелярії" належить:

1) Посередничити в пересилцї листів до старого краю. Належитість виносить 25 цнт. (В тій сумі містить ся вже оплата листу до старого краю, оплата листу зі старого краю і оплата листу до посилаючого).

2) Удїлювати інформацій і вишукувати місце побуту кревних або знакомих в старім краю. Належитість на покритє коштів, переписки і оголошеня виносить 50 цнт.

3) Посередничити при пересилцї гроший до старого краю. Гроші пересилаєть ся через найпевнїйші компанії і по найвисшім курсї.

4) Удїлювати ради і вказівки в справах спадкових, військових і т. п.

Всї листи, чеки, моні-ордери і т. д. просимо виписувати і посилати на адресу: Information Bureau, 83 Grand St., Jersey City, N. J.

Інформації і ради, які мають значінє для ширшого загалу, будуть стало оголошувані в „Свободі".

„Народна Канцелярія" стоїть в зносинах зі всїми важнїйшими комітетами і товариствами в старім краю.

Просимо відносити ся до нас з повним довірєм. Бюро заложене не для зисків, але для охорони наших земляків перед визиском.

Цїлий чистий зиск з доходів бюра призначений на „Фонд визволеня України".

**Народна Канцелярія
Української Народної Ради.**

ОГОЛОШЕНЯ НАРОДНОЇ КАНЦЕЛЯРІЇ.

Пошукую краянів **Івана Навізовського** (родом зі села Воркулинець) і **Леона Маринюка** (родом зі села Гринковець, повіт Заліщики). Хто би знав про їх побут або вони самі, нехай зголосить ся на адресу: Semen Nawizowsky, 13 Turner Ave., Toronto, Ont. Canada.

—o—

Послідні телеграми з Відня доносять, що союзні війска прогнали вже Москалів з повітів: Золочів, Бережани, Підгайці і Бучач. Є надія, що небаром всі повіти східної Галичини будуть освобождені з рук Москалів. Тому вже тепер можна слати листи і гроші до тих повітів, але лише через Австрію.

На вислані гроші пересилаємо банкові посьвідки і повідомляємо про висилку окремим письмом ті особи, до яких гроші зістали вислані. Колиб з якихсь причин гроші не могли бути доручені, будуть вони звернені посилаючому.

Всі чеки, моні ордери і листи адресувати і посилати на адресу:

INFORMATION-BUREAU,
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Народна Канцелярія
„Укр. Нар. Гади" в Америці.

ВЕЛИКИЙ БАЛЬ

устроює сестрицтво сьв. Ольги
В СУБОТУ, ДНЯ 4-го ВЕРЕСНЯ 1915
в гали Чеської Народної Будови під ч. 321-325 Іст 73-та ул., Ню Йорк.
Початок точно о год. 7.30 вечером.
Вступ від особи 25 цнт.

На сей Баль запрашаємо всіх наших чесних Русинів-Українців з Ню Йорку і з околиці. Хто приїде на сей Баль, той не пожалує, бо музика буде первормядна, а галя дуже красна.

За добру услугу ручить
101-103 **Балевий Комітет.**

Позір! Провіденс, Р. Ай., і околиця!
відбуде ся

ВЕЛИКЕ ВСЕНАРОДНЕ ВІЧЕ

дня 6-го вересня 1915 (на Лейбор Дей) у гали Базар під чис. 155 Вілард Аве., ПРОВІДЕНС, Р. АЙ.

На тім вічу буде реферувати наш достойний гість

др. Семен Демидчук.

Початок віча о 2-гій годині пополудни.

До ласкавої участи запрашаємо усіх провідентських Українців, як рівнож і Хвальні Товариства, а іменно: „Зап. Січ" в Вунсокет, Читальню „Просьвіти" в Вунсокет, „Зап. Січ" в Кромптон, Р. Ай., Тов. „Молода Україна" в Кромптон, Тов. з Фол Рівер, Масс., Бр. св. Стефана в Менвіл, Р. Ай., Українців з Нюпорт, Р. Ай., Повтукет і Сентрал Фолс, Р. Ай.

Товариші! Нині весь поневолений народ йде на стрічу золотому сонцю! Тріскають кайдани, а громовой голос міліонів зболілих сердець кличе: волі! свободи! Долучім і наш голос розпуки, нехай сьвіт знає, що і ми є народом вільним, а не погноєм чужих; що там в рідним краю проклятий віковічний кат купаєсь в крови наших нещасних материй і дітий, що вони кличуть до нас: ратунку! хліба!

Вони всьо поклали на народний жертвенник: житє, кров і майно, аби лише здобути волю України. І напив ся крови кат, тай в послідних судорогах конає. Нехай і слід за ним пропаде, нехай прокляте нашого народа несеть ся за ним на вздогін аж в Москву.

Памятаймо, що і ми тут на земли Вашінґтона не лишились по заду, що ми не можемо покласти житя для Неньки-України під теперішню пору, але помочи нещасним можемо матеріяльно. Вони від нас жадають хліба, тому хай одна ідея злучить нас на день 6. вересня! Ми не сьміємо відтягатись, бо хиба булибисьмо виродами. Тому кличемо: на віче! на віче! Прибувайте як найчисленнійше, бо пора се великая єсть! Встане Україна, сьвіт правди засьвітить і помолять ся на воли невільничі діти!

Комітет Вічевий.

Кару належить брати Ocean Str. коло стациї колійової, а висісти на розі Plain Str. і Willard Ave.

ВЕСЕЛЕ ДЛЯ СТАРИХ І МОЛОДИХ!

„ВЕСЕЛІ ВІРШІ СТЕПАНА РУДАНСЬКОГО"

Про Мужиків, Козаків, Попів, Ксьондзів, Ляхів, Москалів, Жидів і Циганів.

Книжочка обиимає 209 віршів на 282 сторонах друку.

ЦІНА З ПЕРЕСИЛКОЮ 55 ЦЕНТІВ.

Адреса:
„S V O B O D A"
83 Grand St., Jersey City, N. J.

РОДИМЦІ! ЗБИРАЙТЕ ЖЕРТВИ НА ФОНД ВИЗВОЛЕНЯ УКРАЇНИ.

ПОДЯКА.

Сердечно дякую Головному Урядови нашої орґанізації за виплачене мені $100.00 за моє каліцтво (страчене око). Спасибіг і членам та урядникам нашого відділу, котрі мені сю підмогу виєднали. Най Бог щастить всім членам У. Н. Союза і дай, Боже, нашій дорогій орґанізації як найкрасшого розвитку!

Василь Ґоральовський,
член 326 відділу У. Н. Союза в Скрентон, Па.

РУХ В ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

СТЕПШЕЛТОН, С. Ай., Н. Й. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 211, повідомляє всіх своїх членів, що річний мітінґ відбудеть ся 11. вересня с. р. в суботу вечером о годині 8-мій в гали при Брод Стр. ч. 22. Кождий член має явити ся, бо є важні справи до полагодженя. Котрий член на мітінґ не явить ся, заплатить кару 50 цнт., а урядник $1.00. На тім мітінґу буде приниматн ся нових членів без вступного до Братства, а до У. Н. Союза після статута. — Вишньовецький, предс.; Лазар, секр.

СИЛА ЛІЧНИЧА ПРИРОДИ.

Лікарі всіх народностий і віків завсігди полягали на „vis medicatrix naturae" або инакше — на силї лічничі природи. Всї ми знаємо о тім, що природа лічить много недуг, однак небезпечним є цілковите полягане на неї. Обовязком нашим є помагати природі якнайбільше. Найліпшою помочію є звичайно вичищенє орґанізму і його зміцненє. Довершити можна се найлїпше при помочи Трінера Американського Еліксіру Гіркого Вина, який усуває затверджене без ослабленя внутренностий. Є се знаменитий лік. Трінера Американський Еліксір Гіркого Вина побуджує дуже добрий вплив на жолудок і внутренности, як средство побуджаюче і взміцняюче. Ціна $1.00. До набутя по всіх друґсторах.

Jos. Triner,
1333—39 S. Ashland Ave.,
(Adv.) Chicago, Ill.

Коли орґанізм Вам зістав вичерпаний з причини тяжкої праці або вправ, натріть добре тіло Трінера Лініментом. Усуває він біль в мясних і суставах. Ціна 25 цнт. і 50 цнт., почтою 35 цнт. і 60 цнт.

ДЛЯ ТИХ, ЩО ЧИТАЮТЬ ОГОЛОШЕНЯ.

За всі оголошеня (адвертайзменти), поміщені в „Свободі", редакція не відповідає. Хто замовляє щонебудь з поміщуваних оголошень, нехай звертаєть ся просто на адресу тої фірми, яка оголошує ся: в „Свободі" належить замовляти лише те, що „Свобода" оголошує від себе. На се треба добре уважати.

Звертаєсь увагу Вп. читачів нашої часописи, що, коли вони висилають замовленя до фірм оголошуючих ся в нашій часописи, роблять се на власне ризико і редакція за се відвічати не може.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ.

(За оголошеня поміщені в сій рубриці платить ся по 1½ цента за кожде слово за одноразово поміщенє, а за дальші поміщеня по 1 цнт. за слово за кождочасне поміщенє. — Оголошень женитьби не приймаєсь.)

ПОТРЕБУЄМО АҐЕНТІВ В КОЖДІМ МІСТІ ДО РОЗПРОДАЖИ НАШИХ СЬВІТОВОЇ СЛАВИ ПРОДУКТІВ, ЯКИХ ПОТРІБНО У КОЖДІЙ ХАТІ. Можете заробити легко 25—30 долярів а навіть й більше кождого тижня. Не потреба вправи ані капіталу. Можна також займатись сею розпродажею в годинах вільних від праці. Пищіть сейчас за округом, пробками і контрактом до: Marvel Products Company, 329 Liberty Ave., Pittsburgh, Pa. 103чс—

ФАРМА НА ПРОДАЖ, оброблена, 75 акрів, 15 акрів ліса а решта поле і пасовиско; 2 коні, 6 коров, 6 ялівок, 2 свині, кури; дім і нова стайня, всякі знаряди рільничі. Близко гр. кат. церков і польських костелів, в сусідстві фабричних міст і в добрім положеню. Ціна $4.600; при купні $2000 а решта на сплату. Голоситись до: Ily Dudar, Box 12, R. 2, Monson, Mass. 102-104

НА ПРОДАЖ гарна 150-акрова фарма, помежи містами Албані а Гудсон, стейті Ню Йорк; нові будинки і всі тульса, земля першої кляси. Ціна $2300.00, вплата $1000.00. — Також фарма 75 акрів $1400.00, вплата $700.00. Пишіть на адресу: Box 775, Chatham, N. Y. 101-104

НА ПРОДАЖ ФАРМА, 150 акрів, враз з новими будинками, дім на 6 кімнат, мурована стайня, 18 коров, 3 ялівки, 16 телят, 4 робучі коні, 5 безрог, 150 курий; всілякі машини господарські; запас сіна і збіжа; земля рівна, вода в дома і стайни; потік пливе середною фарми; близко школи і фабрики сира і масла. Ціна сеї фарми $5.500, згори $2.500 і решта на сплату по $100 на рік враз 5%. По близші інформації прошу писати: 103

MICHAEL OSTROWSKI,
RECTOR STAGE, LOWVILLE, N. Y.

КОЖДИЙ ЧЛЕН „УКР. НАР. СОЮЗА" АБО ПЕРЕДПЛАТНИК „СВОБОДИ"

коли пришле 10 адресів своїх знакомих, до котрих „Свобода" не приходить, а хотіли би „Свободу" читати, отримає

ДАРОМ
РАХУНКОВУ КНИЖОЧКУ,

дуже практичну до обчислюваня всяких рахунків, вона є пожиточна так для бізнесменів як і для робітників.

Присилайте адреси до:
„S V O B O D A"
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Вже вийшла з друку дуже весела оперета в 3-ох діях

ОХ! НЕ ЛЮБИ ДВОХ!

написав Антоній Ів. Нагорянський.

Ся книжка надає ся вповні для аматорських театральних вистав. До відограня потрібно всего 4 женщини і 8 мущин. — Ціна за прим. 25 цнт., за 12 примірників $2.25.

Шліть замовленя враз з належитостю до:
„S V O B O D A"
83 Grand St., Jersey City, N. J.

ЧИ ВИ МАЄТЕ НОВИЙ ЦІННИК КНИЖОК „СВОБОДИ"?

А може Ваші знакомі потребують? Ми вишлемо Вам даром.

Пишіть на адресу:
„S V O B O D A"
83 Grand St., Jersey City, N. J.

ПОЗІР РОДИМЦІ! Виробляємо ҐЕРДАНЦІ з коралинів до годинників з гербом України. Ціна одного ґерданця без годиника 2 доляра, з нікльовим ґарантованим годинником 3 доляри. Маємо також коралики у всяких колерах, ціна 25 цнт. за один бонч. Адресуйте: RUSKIJ BAZAR, 168 E. 4th Street, New York, N. Y. 94—

УКРАЇНЦІ! ЧИТАЙТЕ!

Накладом і коштом Укр. Тов. „Просьвіта" в Ню Йорку, вийшли з друку цікаві книжочки: 1) „ДЕЩО ПРО АВСТРІЙСЬКУ ДЕРЖАВУ". Ся книжка пригадує нам про австрійських цісарів і їх правлінє з перед кількасот літ аж до послідного часу, а коштує всего 10 цнт. 2) „ПЕРЕКОТИПОЛЕ", повість (Григорія Квітки). Ся книжка обіймає 70 сторін друку. Коштує всего 15 цнт. Обі разом 25 цнт. з пересилкою. Належитість можна присилати в почтових марках наперед. Канадійських марок не приймає ся. Аґентам, котріб хотіли занятись розпродажию, даємо значний опуст. Замовленя слати на адресу:

UKRAINIAN KNOWLEDGE SOCIETY,
537 E. 5th St, New York, N. Y.
100-103

ХТО ХОЧЕ МАТИ свій або своїх родичів портрет на полотні, великий 20x16 цалів, котрий можна мити водою, нехай зголосить ся або напише по інформації і ціну; маємо також портрети Тараса Шевченка на полотні, великі 24x20 ц., ціна один долар. Книжки до читаня, молитвеники, Кобзарі, „Українські Музи", книжки о теперішній війні, календарі і всякі иньші. Катальоґ даром. Пишіть на адресу: 76—

RUSKA KNYHARNIA,
im. T. Szewczenka
168 E. 4th St., New York, N. Y

КОПАЛЬНЕЮ ЗОЛОТА Є БЕЗПЕРЕЧНО НАШІ ФАРМИ. Чорна подільська земля. Три рази в році жнива. Вітчина „строберів", винограду та полудневих ярин. Три стациї колійові, школа, почта, електричне осьвітленє, трамвай (стріткара) в місци. Біля великого портового міста. Даром пасовиска і матеріял. Пишіть до: United States Colonization Co., H. Kurdydyk, zawidatel, Bowers-Hill, Va. 95–106

ПОЗІР! ВАЖНЕ! ПОЗІР!

Правда, що Ви шукаєте щастя від довшого часу і не можете нігде його найти? Удайтесь до нас, а певно, що осягнете щастє без жадних гроший і будете нам за се дуже вдячні. Не чекайте, але пишіть нині до нас і залучіть за 3 цнт. почтову марку на інформацiї, а ми сейчас Вам усьо порадимо! Пишіть на адресу: 102—

IMPORTING HOUSE,
644 Milwaukee Ave., (Dep.) CHICAGO, Ill.

ЧИТАЙТЕ! ВАЖНЕ! ЧИТАЙТЕ!

Коли хочете отримати зовсім за дармо „Русько-англійський таумач" з котрого можна дуже скоро вивчитись англійської мови, книжку „З ТЕРЕНІВ ВЕЛИКОЇ ВІЙНИ" з котрої все довідаєтесь про теперішну війну, або книжку „ЧОРНОЇ МАҐІЇ" з котрої довідаєтесь про дуже богато чародійних таємниць і з котрої можете мати добру користь, то пишіть до мене залучаючи кілька почтових стемпсів на пересилку близших інформацій і цінника таємничих книжок. Адресуйте: 103ч109

W. H. Miller,
298 Fountain St., Winnipeg, Man. Canada.

ПОЗІР! Одинока школа механіків, шоферів в польській мові. На літо отвираєсь сезон автомобільовий. На що Вам оставати без праці, коли можете заробити $15 до $30 як шофер. Наша школа дає комплєтний курс, який тревaє 4 тижні. Наука в день або в ночи. Ґарантуємо лайсенси. Кошт $15.

International School of Automobile Engineers, 88-111
147 E. 40th St., New York

ПОЗІР! РОДИМЦІ! ПОЗІР!

КУПУЙТЕ КОРИСТНІ КНИЖКИ ЯК: повісти, оповіданя, вірші, театральні штуки, наукові розвідки, веселі вірші, казки та жарти. Великий вибір молитвеників, Біблій і набожних книжок. Маємо також домову друкарню, на котрій можете друкувати собі листи, адреси на конвертах і тікети. Ціна за друкарню $2.00.

Пишіть по цінник і посилайте належитість на адресу:

RUSKA KNYHARNIA,
951 W. Erie St., Chicago, Ill.
95ч—

ВАЖНЕ ДЛЯ ТИХ, ЩО ГРАЮТЬ АМАТОРСЬКІ ПРЕДСТАВЛЕНЯ.

ПЕРША РУСЬКА КОСТЮМЕРІЯ

Посідаю великий склад всяких народних русько-українських і иншого рода добрих костюмів як також потрібні прибори до характеризованя осіб, як: перуки, волоси, бороди, вуси, шминки і т. и. Річи ті випозичаю по дуже низьких цінах. В нюйорських околицях убираю і характеризую аматорів відповідно до роль граючих на сцені. При замовленях треба присилати спис осіб і потрібних річий. Замовленя треба присилати що найменше 8 днів перед представленєм на адресу:

Mrs. E. UHORCHAK, 310 2nd Street, Jersey City, N. J.

ПОЗІР РОДИМЦІ З РОЧЕСТЕР, Н. Й.

ФЕЛІКС РАДОМСЬКИЙ

404 & 1110 Hudson Ave., Rochester, N. Y.

має все на складі сьвіже і рівнородне мясо, як також всякі вироби масарські. — На весіля і другі забави ціни знижені. — На жадане відвожимо товар до дому. — Telephone Bell: Main 3721—W. 70ч-124

ЮЛІЯН ПАВЧАК

109 N. 7th St., Brooklyn, N. Y.

РУСЬКИЙ ХАРАКТЕРИЗАТОР, ВИПОЗИЧАЄ ВСЯКОГО РОДА УКРАЇНСЬКІ КОСТЮМИ І ХАРАКТЕРИЗУЄ ПО НИЗЬКИХ ЦІНАХ. ЗАМОВЛЕНЯ ПРИНИМАЄ НАЙМЕНШЕ 14 ДНІВ ПЕРЕД ПРЕДСТАВЛЕНЄМ.

ПОЗІР! ВАЖНЕ! ЧИТАЙТЕ!

Вже вийшла на 160 сторін ілюстрована (з дуже гарними образками) книжка

„З ТЕРЕНІВ ВЕЛИКОЇ ВІЙНИ".

В тій книжці є описані всі галицькі і буковинські повіти, міста, місточка і села де дотепер газдують Москалі. Єсли не маєте з дому жадного листа, то з тої книжки довідаєтесь, що ся діє в Вашій родинній місцевости. Спис всіх убитих, ранених і полонених Русинів-Українців і Поляків з поданєм, хто де служив при війску і хто звідки походить родом і з котрого повіту.

Ся книжка є дуже важна і інтересна, повинна находитись у кождого і в кождій хаті.

Ціна 50 цнт. Позамісцеві можуть присилати моні-ордер або стемпсами (канадійських не приймаєсь). Аґентам значний опуст. 130чс—

SKLAD KNYZOK, B. Kulikowski,
445 E. 9th St., Dep. 3. New York, N. Y.

ВАЖНА НОВІСТЬ.

КАТАЛЬОҐ ПІД НАЗВОЮ:
„ЗБІРНИК СИЛИ, ЗДОРОВЛЯ І ДОВГОЛІТЯ"
друкований в рідній українській мові, небавом вийде з друку. Вишлемо даром кождому, що пришле свій адрес.
MINNESOTA CHEMICAL MFG. CO.
St. Paul, Minn.

$5.75

Ім. з 21 камінями **ЖЕЛІЗНИЧИЙ ГОДИННИК** для мущин і жінок накручує ся без ключика, позолочуваний, з ґаранцією на 20 літ, подвійні коверти красно вирізані. Ходить безусловно точно і є спеціяльно зроблений для людей, котрі роблять при желізницях, і ґарантує ся на 20 літ. Незвичайна нагода. — Ми вишлемо сей годинник на кожду адресу за посліплатою (C. O. D.) $5.75 і за зворот пересилки, з тим привілейом, що кождий може його оглянути, і єсли йому не подобає ся — то тоді не потребує платити ані одного цента. За такий годинник у иншого купця треба заплатити 25 дол. Дуже гарний 14 кар. золотом позолочуваний ланцюшок з дармовисом додає ся даром до кождого годинника.

EXCELSIOR WATCH CO.,
1101 Athenaeum Bldg., Chicago, Ill.
94ч103

До хорих Русинів по всіх закутинах Злучених Держав!

Др. Б. ГОГЕНБЕРГ,

славний спеціяліст зі старого краю

поручає всім терплячим Русинам, так мущинам як і женщинам свої успішні лікарські услуги.

Лічить з найліпшим і найпевнійшим успіхом ревматизм всякі недомаганя жолудкові, недугу утроби, нирок, згрубленє жил, гемороїди, структуру або звуженє мочевого каналу, недуги венеричні, як рівнож всілякі наслідки тайних недуг, недуги скірні, рожні затроєня крови і т. д.

Доконує всякі найтяжші операції мущин, женщин і дітий в своїм офісі або в домі пацієнта, спеціяльно же на пропуклину при помочи спеціяліста з Відня.

Єсли би хтось не міг прийти особисто, нехай опише листовно з повним довірєм свою недугу, а дістане совісну і безплатну пораду.

На відповідь залучіть почт. марку.

Dr. B. HOHENBERG,
304 2nd Ave., (між 17 а 18 ул.)
NEW YORK CITY.

Години офісові: щоденно від 8-ої рано до 8-ої вечер.

Dr. LORENZ

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР
(з Одеси, Росія)
одинокий спеціяліст В ПІТСБУРҐУ
МУЖЕСЬКИХ НЕДУГ
котрий говорить по українськи.

Години урядові:
Від 9-ої рано до 8-ої веч. В пятниці: Від 9-ої рано до 5-ої попол.
64ч— В неділї:
Від 10-ої рано до 2-ої пополудня.

644 PENN AVE.
PITTSBURGH, PA.

DR. RICHTER'S Pain-Expeller

найуспішнійший лік проти РЕВМАТИЗМА, БОЛІВ, ПАРАЛІЖА СУСТАВІВ І МЯЗІВ.

Оригінальні пачки мають опаковане на побіч подано.

Не беріть пачок, які не мають нашої торговельної марки якора.

Фляшочки по 25 і 50 центів в аптиках і впрост від фірми.

F. Ad. Richter & Co.,
74-80 Washington St.
NEW YORK, N. Y.

РУСЬКИЙ ЛІЧНИЧИЙ ІНСТИТУТ.
(Старокраєвого християнського лікаря.)

Се лічниче заведенє має вже вироблену славу. Спеціяльно лічать тут застарілі жолудкові недуги, як також перестуджене, запалене легких і другі внутрішні недуги, епілепсію і секретні недуги мущин і женщин. Цілковито вилічую ревматизму, пухлини і ран, лишаї і скірні виклади. Ліки виробляють ся під доглядом лікаря і з вибраних зіль привезених зі старого краю. Лікар говорить по руськи. 25-

Інститут отворений що-дня від рана до 7-ої вечером і виключаючи неділь.

Dr. BUKKI'S MEDICAL INSTITUTE
407 East 58th Str., New York, N. Y.
Betw. 1st Ave & Ave A.

ПЕТРО ЯРЕМА
РУСЬКИЙ ПОГРЕБНИК

випозичає кярчі на весіля, хрестини і всякі другі забави.

115 Ave. A., New York, N. Y.
Телефон: Orchard 2568.

ЖМІЄЧНИК є одним з найліпших домашних ліків і певним средством проти ревматизма, болів плечий, попсин і болів грудий. Є помічно на болї голови, на болї суставів у рук і ніг, на легкий параліж карку, болї горла і зубів. СЕЙ ЛІК Є ВИРОБУ СЛАВНОГО Д-РА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО.

Відносіть ся до ґенерального аґента, залучаючи 2-центову марку на відповідь. 91ч124

MIKE FEDIW,
47 Ridge St.,
Hastings upon Hudson, N. Y.

РУСИНИ ПІТСБУРҐА!

Чи Ви знаєте
ЩО ГРОШІ, ТО СИЛА?

Старайте ся пізнати та пічніть складати свої ощадности в стейтовім банку на розі улиць
38ч- CARSON і 14-ої.

Сей банк є одним з найстарших і найпевнійших банків, що цілковито забезпечує Ваші ощадности. У нас складають ся гроші ЦЕРКОВНІ, БРАТСЬКІ, СИРІТСЬКІ і ин. Кождий, що має у нас гроші, отримує на бажанє звіт стейтових контрольорів.

Продаємо КОРАБЕЛЬНІ КАРТИ на найліпші лінії, а ГРОШІ до краю висилаємо по почтовім курсі.

German Savings & Deposit Bank

COR. 14-ої і CARSON STREETS, SOUTH SIDE PITTSBURGH, PA.

И. Е. Рот, през., А. П. Міллер, кас., Ол. Бучак, урядн. банку.

R. J. Glick Агент асекураційний від огня.

Офіс находить ся —39
в WILLIAM McCONNEL BUILDING
SHAMOKIN, PA.

ШКОЛА АКУШЕРІЇ!

УЧІТЬ СЯ АКУШЕРІЇ В НАШІЙ ШКОЛІ, АБО У СЕБЕ ДОМА. ПО УКІНЧЕНЮ ВИДАЄМО ДИПЛЬОМ. Лічимо успішно всякі слабости мущин, женщин і дітий. Адресуйте:

Dr. C. DEUTSCH, School of Midwifery
229 E. 14th St., Dpt. S. New York, N. Y
Telephone: Stuyvesant 933.

DR. KOLER
638 Penn Ave., Pittsburg, Pa.
ЛІКАР
(говорить по українськи)

Dr. KOLER є одиноким лікарем в Пітсбурґу, котрий відбув свої студиї в Варшаві, має 18 літ досьвіду у лїченю недуг приватних мущин і женщин.

Лічить: затроєнє крови, уплави, неміч у мущин, всякі уплави мочевого проводу, лишаї, виклади скірні, свербячку, шкрофули, недуги міхура і иньші, походячі з нечистоти крови або блудів молодости. Голосіть ся особисто; почтою не лічу.

Години принятя: від 9-ої рано до 8-ої веч. В неділї до 2-ої.

ПОДАЮ ДО ВІДОМА УКРАЇНСЬКОГО ЗАГАЛУ, ЩО

1) Я є українським християнським лікарем, котрий говорить по українськи;
2) Я лічу медично і хірурґічно недуги як: слабости ушей, носа, горла, очий, легких, серця, жолудка, нирок, виклади шкіри, нервові слабости, гемороїди і секретні недуги мущин і полові женщин.
3) Я не є лікарем з медичної клініки або інституту, ані я не зву себе професором, які звичайно роблять бизнес через титуляцію (такий титул може хто-небудь уживати в Америці і він не має жадної вартости), але з огляду на мою численну практику в многих шпиталях, я є в силі дати Вам можливо найлїпшу опіку і пораду.
4) Уділяю охотно відповіди на всякі запити кождому, хто до мене зголосить ся або напише: 96—

Dr. JOHN SMITH, Jr., 304 E. 14th St., New York, N. Y.

Офісові години: від 9-ої до 1-ої в пол і від 6-ої до 8-ої вечер. В неділї: від 9-ої до 2-ої в пол.

ПО 2 ДОЛ. МІСЯЧНО.

По 2 дол. місячно.

СПЕЦІЯЛЬНА ОФЕРТА!

1000 співних машин, які остали з сьвяточного запасу і які продавано по $50, ми тепер продаємо їх враз з 20-ма плитами по $21.50. До кождої машини даємо ґаранцію на 15 літ. Пришліть на $15 задатку, а ми вишлемо Вам сю гарну машину. У нас є також иньші машини, які продаємо на сплату по $2 місячно. Жадайте нашого безплатного катальоґа фонографів і музичних інструментів. Наш склад є отворений вечерами до 10-ої год., не виключаючи неділь і сьвят. 43ч-

GREATER NEW YORK PHONOGRAPH CO.,
308 GRAND STREET. D. 308 NEW YORK, N. Y.

ПО 2 ДОЛ. МІСЯЧНО.